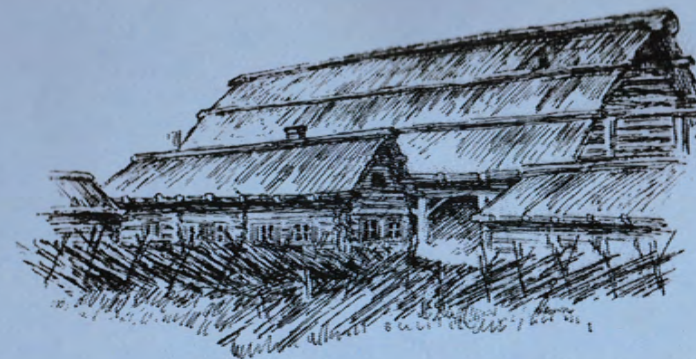

Eeva Sinikan sukutaulu

<i>I</i>	<i>Tuomas Paavolainen</i>	<i>1640-</i>	<i>1710</i>
<i>II</i>	<i>Pietari Tuomaanp. Paavolainen</i>	<i>1666-05.</i>	<i>1753</i>
	<i>Maria Heikintytär</i>	<i>1702-</i>	<i>03.01.1762</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>III</i>	<i>Matti Pietarinp. Paavolainen</i>	<i>15.02.1732-</i>	<i>1782</i>
	<i>Helena Aatamintr. Mäkeläinen</i>	<i>1734-</i>	<i>1789</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>IV</i>	<i>Heikki Matinp. Paavolainen</i>	<i>16.03.1767-</i>	<i>17.02.1840</i>
	<i>Maria Matintr. Pullinen</i>	<i>02.03.1767-</i>	<i>30.11.1832</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>V</i>	<i>Johannes Heikinp. Paavolainen</i>	<i>1792-</i>	<i>1865</i>
	<i>Kristiina Paulintr. Ukkonen</i>	<i>1794-</i>	<i>1860</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>VI</i>	<i>Antti Johanneksenp. Paavolainen</i>	<i>1814-</i>	<i>1867</i>
	<i>Maria Heikintr. Kuortti</i>	<i>1815-</i>	<i>1892</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>VII</i>	<i>Heikki Antinp. Paavolainen</i>	<i>16.03.1767-</i>	
	<i>Johanna Heikintr. Kirjavainen</i>	<i>1843-</i>	<i>1866</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>VIII</i>	<i>Matti Heikinp. Paavolainen</i>	<i>1865-</i>	<i>1915</i>
	<i>Helena Johanneksentr. Hiilinen</i>	<i>20.10.1869-</i>	<i>18.04.1956</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>IX</i>	<i>Väinö Matinp. Paavolainen</i>	<i>04.11.1909-</i>	<i>25.02.1994</i>
	<i>Emma Johanneksentr. Liski</i>	<i>20.09.1914</i>	<i>01.02.1996</i>
	<i>Vih.</i>		
<i>X</i>	<i>Eeva Sinikka Väinöntr. Paavolainen</i>	<i>01.06.1940-</i>	
	<i>J. Matti Sundberg</i>	<i>08.07.1942-</i>	
	<i>Vih. 18.10.1969</i>		
	<i>E. Johanna</i>	<i>1971</i>	
	<i>Henrik M.</i>	<i>1973</i>	
	<i>Fredrik V.</i>	<i>1978</i>	

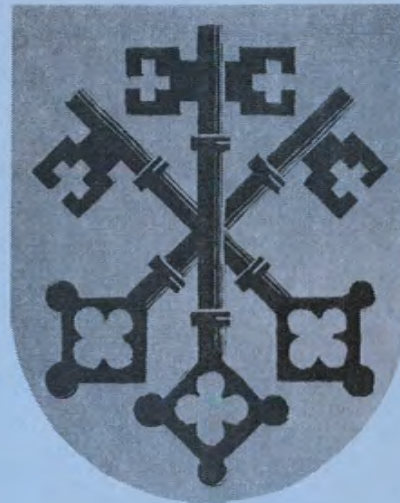

Paavolaisten Sukuseura ry.

Jäsenlehti numero 25 Helmikuu 2000

Tässä lehdessä

- Johtokunta 2
- Toimitukselta 3
- Hulda Paavolainen 100 vuotta 4
- Kannaksella 6
- Arvi Kurenmaa jatkosodan alkuvaiheessa 1941- 14
- Arvi Kurenmaa jatkosodassa 1943- 24
- Linnamäki-näytelmä Joutselän taistelun ajoilta 1555-56 42
- Ilostien matka Karjalaan 47
- Johtokunta esittäytyy 50
- Uusia tohtoreita 52
- Sihteerin palsta 53
- Tiedotuksia ja ilmoituksia 55
- Eeva-Sinikan sukutaulu 56

Paavolaisten Sukuseura ry:n johtokunta

Rauno Paavolainen
Esimies
Santunkatu 6
05150 LAHTI
03-7334401

Raija Valonen
Varapuheenjohtaja
Hämeenkatu 26 A 6
15140 LAHTI
03-7335582
040-5696169

Eeva Sundberg
Sihteeri
Vänrikki-Stoolinkatu 3A7
00100 HELSINKI
09-5053827 (aluksi)

Erkki Paavolainen
Taloudenhoitaja
Asemakatu 48 A 4
05900 HYVINKÄÄ
040-5512037
email:
erkki.paavolainen@aerial.fi

Annikki Paavolainen
Vitsiäläntie 205
14700 HAUHO
03-6751209

Kari Paavolainen
Rajatie 50
17130 VESIVEHMAA
03-7667218
0400-571193

Lauri Paavolainen
Hokkarinharjuntie 3 as. 5
47710 JAALA
05-34109

Matti Paavolainen
Purokatu 44
15200 LAHTI
03-7334084

Mikko Paavolainen
Lokitie 57 A
00980 HELSINKI
09-312693

Pentti Paavolainen
Kirkkokatu 1b A 4
00170 HELSINKI
09-654559, email:
ppaavola@teak.fi

Juhani Paavolainen
Varajäsen
Länsilahdenkuja 4 C
00210 HELSINKI
09-3489222

Pekka Paavolainen
Varajäsen
Koivukuja 4 A 6
33961 PIRKKALA
03-681755

Kunniajäsenet
Maj-Liisa Paavolainen
Jaakko Paavolainen

TOIMITUKSELTA

Lukija huomaa, että lehti julkaisee niitä kirjoituksia, joita sille lähetetään. Mutta Paavolaisten sukuseuran lehti pyrkii myös pitämään huolta siitä, että ajankohtaiset sukuaamme koskevat tapahtumat saavat palstatilaa.

Työn alla on täydellinen sisällysluettelo ja hakemisto lehtemme edellisten numeroiden artikkeleista. Onhan paljon kirjoituksia, joiden arvo on pysyvä, koska niihin on koottu sellaista muistitietoa, joka on pysyvä osa perintöämme. Kun hakemisto lähiaikoina valmistuu, se helpottaa myös tietojen etsimistä sukumme eri jäseniin liittyvistä elämänvaiheista, koska mukaan liitetään sukutaulun numeroiden mukaiset luettelot henkilöistä. Näin ainakin perhekunnittaisten historioiden kerääminen mahdollistuu. Silloin voi katsoa milloin muulloin tästä henkilöstä on kirjoitettu. Samalla hahmottuu myös se, mitä suvun vaihetta kenties ei ole tähän mennessä yritetty kuvata. Kaikki tämä on pitkällistä pohjatyötä myös sille, että joskus voisimme julkaista laadukkaan "sukukirjan" tai "sukurompun".

Tällä hetkellä helpoimmin tiedot sukukortistomme nykytilasta (jonka tietoja toki täytyy kaiken aikaa oikoa ja täydentää) saa siis Pentti Koppe- rilta. GENUS-ohjelman demo-versiolla ja paavolais-tietokannan kotitieto- koneelle hankkimalla, pääsee melko kätevästi liikkumaan suvun henki- löstä toiseen. Sieltä myös kätevimmin löytyvät T-numerot, jollaiset nyky- ään on annettu kaikille, myös tyttärille ja tyttärien jälkeläisille.

Edelleen etsitään atk-harrastajaa, joka voisi ottaa sukuseuran kotisivun suunnittelakseen tai hoitaakseen tai molempia.

Paavolaisten Sukuseura ry

Jäsenlehti

Päätoimittaja Pentti Paavolainen
Toimitus Annikki Paavolainen
Mikko Paavolainen

Toimitussihteeri Anneli Ilonen
Toimituksen osoite Tuittulantie 300
14700 HAUHO
☎ 03-6544903

Sähköposti:anneli.ilonen@mail.htk.fi

ISSN 1236-4290

Painopaikka

Tampereen Yliopistopaino Oy

Hulda Paavolainen 100 vuotta T554

Tammikuun 29. päivänä 1900 syntyi Kivennavan Polviselän Ilosmäellä Paavo Antinpoika ja Katri (s. Rautanen) Iloselle kolmas tytär, joka sai nimen Hulda. Hän kasvoi kahden sisarensa ja kolmen veljensä kanssa aikuiseksi. Hän avioitui saman kylän pojan, Kaarlo Antinpoika Paavolaisen kanssa v. 1923. He muuttivat naapurikylään, Tirttulaan, viljelemään Paavolaisten toista tilaa. Siellä heille syntyi 1924 esikoinen, Kalevi, ja 1934 tytär Raija

Tirttulän tilalla asui neljä sukupolvea Paavolaisia. Lisäksi he majoittivat sukulaislapsia ja muitakin esim. rippikoulun aikana, sillä kirkonkylään oli Tirttulasta lyhyt matka. Emännän työhön kuului karjanhoidon ja kodinhoidon ohella ison perheen ruokahuolto. Hulda-täti tottui siinä hyväksi ruuanlaittajaksi. Hän oli koko elämänsä ajan kuuluisa vieraanvaraisuudestaan. Raija muistaa monet piirakat ja erikoisesti jamakkapiirakat, joita äiti leipoi. Aina lauantaisin leivottiin myös perunapiirakoita. Lisäksi Hulda-täti ehti kutoa lakana-, pyyhe-, pöytäliina- ja mattokankaita,

neuloa villavaatteita lapsilleen ja lastenlapsilleen sekä ommella kankaastakin omalle väelle vaatteet. Hänellä oli hyvä maku pukeutumisessa ja hän puki lapsensakin aina mallikkaasti. Myös neulakintaat hän teki miesväelle työrukkasiin.

Marraskuun 30. päivänä 1939 Paavolaiset lähtivät evakkomatkalle sodan melskeessä niin kuin muutkin kotikylän asukkaat. Päätepaikka oli sillä kertaa Pietilän talo Hauhon Kalailassa. Vuonna 1941 pika-asutustilan saaminen Asikkalasta aiheutti siirron sinne. Asunrakennusta ehdittiin rakentaa hirrestä seitsemän varvia, kun keväällä 1942 tuli tietoa kotiin pääsystä. Niin sai Häme jäädä, vaikka Tirttulassa oli ensiasuntona vain monen perheen yhteinen pahviparakki. Jälleenrakennus- ja viljelytyöt vaativat ajan niin tarkkaan, ettei muuta asuntoa tarvittu kuin makuusija ja liesi.

Uusi evakkomatka alkoi kesäkuun 10 päivänä 1944. Nyt Hulda-täidin perhe palasi Asikkalan Vesivehmaalle, jossa kaksi vuotta aikaisemmin aloitettu rakennuskehikko odotti. Naapurissa Rauhamäessä

asuttiin kodin rakennusvaiheen aikana.

Sukulaisvierailut jatkuivat uudessakin paikassa - ja sama vieraanvaraisuus. Viljelykasvit olivat samat kuin siihen aikaan pienissä maataloissa yleensä. Lehmiä oli muutama sekä hevonen ja varsojakin toisinaan. Kalevin otettua isännöyden, alkoi maataloudessa erikoistuminen. Lahti oli lähellä, ja sinne torille tuotteita rahdattiin. Hulda-täti ja Kaarlo-eno auttelivat aluksi, kunnes muuttivat Lahden Kärpäseen pieneen omakotitaloon. Kaarlo-puolison kuoleman (1980) jälkeen Hulda-täti muutti kerrostalohuoneistoon asumaan. Kun kunto huononi, asunnoksi valittiin palvelutalo. Sen kotipalveluita hän ei tosin käyttänyt, vaan haki kaupasta tarvikkeet ja laittoi ainakin ruokansa itse 90-vuotiaaksi asti.

Viimein voimat ehtyivät niin, että vanhainkoti oli parempi paikka asua. Siellä Hulda-täti kaatui ja lonkkaluu murtui kaksi kertaa. Näin hän joutui sairaalaan vuonna 1993. Raija T555 ei muista, että äitinsä olisi koskaan ennen ollut sairaalassa. Ei hänellä nykyisinkään ole mitään lääkittävää sairautta.

Hulda-täidin harrastuksena puutarhanhoidon ja marittatoiminnan lisäksi oli lukeminen. Työn ohella ei ehtinyt lukea juuri muuta kuin lehtiä, mutta eläkevuosina kirjat olivat mieluista luettavaa. Vesivehmaan tilaa viljelee nyt jo kolmas polvi Paavolaisia, Kalevin poika Kari perheineen.

Paavolaisten sukuseura oli noin 50 onnittelijan joukossa 29.1.2000.

Anneli Ilonen T 433

Edessä vasemmalta Anna, Alli ja Hulda. Takana vasemmalta Niko, Jukka, Antti, Päivi, Kari, Raija ja Aila. Muut Paavolaisia, Päivi ja Raija Haavistoja

Kannaksella

Kun rintama Suomen sodassa 1941-1944 oli siirtynyt vanhan rajan taakse ja enimmät taistelujen jäljet Kannaksella siivottu, päästettiin asukkaat takaisin asuinsijoilleen. Äitini päätti silloin muiden tavoin palata kotiin Vuottaalle. Viidestä lapsesta ja anopista huolehtiminen oli omalla kotitilalla tietenkin helpompaa kuin vieraissa.

Niinpä eräänä päivänä tultuani koulusta, istutti tant Elin minut viereensä ja kertoi, että äidiltäni oli tullut kirje. Äiti ja sisarukset asuivat nyt kotona ja äitini halusi minun palaavan Suomeen. Me farbror Albert mukanamme kävimme sen vuoksi Ruotsin Lotta Svärdin toimistossa täyttämässä asianmukaiset lomakkeet, sekä sen jälkeen vielä Piteån rautatieasemalla varaamassa paikat Haaparantaan menevään junaan.

Matkaa varten me, tant Elinin kanssa ratkoimme Albertin vanhoja pukuja, joista farbror Albert vaaturipöydällään teki minulle matkavaatteet. Koulusta todistuksen saatuani alkoi kotimatka. Opettajani oli jo tuolloin havainnut mihin taipumukseni viittasivat koska sikäläisellä, kolmen portaan asteikolla (a,b,c), alin arvosana c komeili todistuksessani piirustuksen ja laulun kohdalla.

Odotin Haaparantaan tuloa, koska muistin kuinka me tulomatkalla marssimme parijonossa Tor-

nion asemalta sillan yli ja edelleen pitkin rantaa Haaparannan asemalle. Tällä kertaa matka tehtiin kuitenkin pirssillä ja lisäksi saattajani istui oikealla puolellani niin, etten nähnyt mitään rannan maisemasta.

Toisen junan vaihdon jälkeen olin Viipurissa. Siellä minä istuin asemahallin penkillä katsellen viressäni istuvaa naista. Hänen täytyy olla äitini ajattelin, miksipä me tässä muuten odottelisimme. Pitkä soljilla taakse kammattu tukka oli vielä tant Elininkin tukkaa tummempi, sinisenmusta. Ylväs ryhti, kapeat kasvot ja siro profiili olivat mielestäni paljon kauniimmat kuin tant Elinin hieman kumara ryhti ja tavanomaiset pyöreät kasvot. Turkoosinsininen neulepusero, jonka kaula-aukkoa kiersi silmukoiden läpi kulkeva rusettiin solmittu nauha oli jotain mitä en ollut nähnyt ja jäi siksi mieleeni.

Kotiin savuttuamme tapasin pitkätukkaisen sisareni ja kolme veljeäni. Pitkätukkaisen siksi, että

äitini, löydettyään täitä poikien päästä, oli leikannut vaaleatukkaisten veljien päät paljaiksi. Onneksi täitä ei enää löytynyt ja sain pitää äidiltä perimäni tumman tukkan. Ensivaikutelma pojista oli, etteivät he koskaan pysähtyneet. Pienen harjoittelun jälkeen ei meno minua kuitenkaan haitannut.

Kun äitini näki miten käytin veistä ja haarukkaa ruokapöydässä, saivat vanhemmat sisarukset tylyn komennon seurata esimerkkiä. Mummoni ei kehoituksista huolimatta kuitenkaan luopunut "peukalo veitsen kyljellä" tyylistään. Hän puolestaan voivotteli, että "pitik' siun poikaraasu siel' syyvä perunat kuorimata".

Kielenkäyttöni herätti alusta alkaen hilpeyttä veljissäni. Muistan

miten joku, porstuaan mensesämme, kehotti minua nostamaan puulaatikon lattialta. Vastaukseni "en minä jaksa, se istuu niin kovasti lattialla" herätti hilpeän naurunremakan. Niinpä lopetin puhumisen pitkäksi aikaa. Kun sitten syksyllä koulussa taas aloitin ei kielivirheitä enää tullut. Meillä oli kotikielenä kirjakieli, jonka äitini oli oppinut Hiirelän koulussa. Hänen kotonaan kieli oli viro. Kirjakieli oli myöhemmin erinomainen avu sekä evakossa, että koulunkäynnissä. Äitiäni puhumattomuus tietysti huolestutti. Muistan kuinka hän yritti saada minua keskustelemaan ruotsiksi meille majoitetun upseerin kanssa. Samoin hän oli viestinyt puhumattomuudesta Kauksamon kouluun. Kun nuori

Myllysilta Vuottaalla. Kuva jatkosodan ajalta.

naisopettajamme kehotti ruotsiksi meitä Ruotsista tulleita kysymään jos ei jotain ymmärrä, tuli palkkioksi selkäsauna välitunnilla. Kotini pihapiiri oli kuin luotu poikaviikareiden leikeille. suljettu rakennusryhmä, jossa poikittain U:n päällä oli kotitalo, tarjosi vaihtoehtoisia reittejä sekä kuurupiiloon, että pum-sotaan. Erytisen suosittu ryömintäreitti oli läävän katon ja sen päälle rakennetun sarraimen lattian väliin jäänyt matala tila. Sarraimen lattiassa oli lisäksi lankku irrallaan sitä siirtämällä pääsi ylös sarraimen. Kotitaloa vastapäätä sijaitseva lato oli rojahtanut maahan siten, että ehjänä säilynyt katto muodosti harjateltan mallisen tilan. Mummoni väitti, että lato oli sortunut koska väliaikaiset asukkaat käyttivät seinälaudat polttopuiksi. Katon alustila oli meidän kerhopaikkamme, sinne aikuisten katse harvoin ylti.

Kujasten toisella puolella oli Tiikkiluosa, jyrkkärantainen pieni lampi. Oikeastaan kujaset kiersivät luosan takaa, mutta kaikki oikaisivat tietenkin kartanon läpi, läävän ja saunan välistä. Luosan poikki oli pingoitettu rautalanka, josta vetäen, lautalla seisten ylitimme luosan. Lautan virkaa teki muutamasta pölistä parilla laudalla kokoon naulattu tekele. Luosaa emme käyttäneet uimiseen, luultavasti jyrkkien rantojen vuoksi. Uimaretket luosassa, kun niitä tuli, tehtiin

pakosta vaatteet päällä. Muistan kuinka uimataidoton nuorempi veljeni ja hänen samanikäinen kaverinsa Lempisen Reijo kaatoivat lautan keskellä luosaa. Ennenkuin me uimataitoiset ehdimme pelastustoimiin olivat molemmat jo räpiköineet rantaan. Kun vaatteet oli vaihdettu ja äitien moitteet kuultu, kirmaisi koko sakki uimahousut kourissaan hiekkamäen yli kohti myllysilian korvaa, vakituista uimapaikkaamme. Juuri opittua uimataittoa piti päästä hiomaan.

Luosan rannalla seisseen savusaunan lämmitys oli meille mieluisaa ja jännittävää puuhaa. Keväällä -44 sotilaat rakensivat meille "oikean" jatkuvalämmittisen saunan, jossa ehdimme muutamana kerran kylpeä ennen lähtöämme. Savusaunan suuren kiukaan pesään piti puiden lisäys tehdä kontaten koska, jos päätä erehtyi nostamaan oli ulos neuvoteltava käsikopelolla silmät kitkerän savun sokaisemina. Ennen puiden lisäystä kasteltiin saunan hirsinen takaseinä ulkopuolelta, jotta se ei syttyisi palamaan. Kasteltava nokinen paikka näkyi selvästi muuten harmaassa seinässä. Sisäpuolella ei palovaaraa ollut, paksu savu kai tukahdutti tulen.

Pihan poikki talon editse kulki polku Suokkalle, siellä oli sotilaskodin kanttiini. Sieltä hankin pikupojalle välttämättömät tarvikkeet, linkkuveitsen ja tulitikut.

Linkkuveitsellä tein paimenvuorollani pajupillejä. Tulitikkuja taas kului runsaasti "nallipyssyn" käyttöaineena. Nallipyssyn tein purkamastani venäläisestä kiväärin panoksesta. Panoksia tuntui olevan rajattomasti käytettävissä, mutta niiden alkuperä jäi minulle hämäräksi. Itse löysin muutamia kylmänrinteeseen kaivetuista juoksuhaudoista sekä hiekkamäen sorakuopasta. Sorakuoppa oli isojen poikien mukaan ollut ampumaratana. Nallipyssy syntyi kaivamalla luodin lyjiyyn huopanaulan mentävä syvennys. Kun luoti ja naula kiinnitettiin taivutetun rautalangan päihin oli pyssy valmis. Reikään väännettiin tulitikun "rikki" ja naula, kärki katkaistuna sijoitettiin rikin päälle. Kun naulan kannan iski alustaa vasten räsähti "rikki" nallipyssyn tapaan. Myöhemmin tein konepistoolin patruunasta tasakuun paremmin sopivan "pyssyn".

Jo mainitut juoksuhaudat kylmänrinteessä olivat meidän vaapukkapaikkamme. Muistan kuinka tant Elinin oppia seuraten katsoin jokaisen marjan kantaan nähdäkseni oliko se matoinen. Vasta kun isovelji kertoi, että vatsa täyttyy nopeammin, jos niitä ei tarkasta, luovuin tavasta, eikä makueroa huomannut. Hernepellossa en kuitenkaan suostunut noudattamaan samaa oppia.

Nopeasti kuluvien kesäpäivien joukosta erottuivat paimenessa

olon päivät pitkäveteinä. Lehmia paimennettiin kirkolle vievän tien varrella sijaitsevassa metsässä. Siellä puron varrella pienellä aukolla oli vakituinen nuotiopaikka. Paimenen tehtävät voi kiteyttää yhteen sääntöön: Kellokkaan kellon ääntä ei saanut hukata. Jos niin kuitenkin kävi oli lehmät kiireesti ajettava pois viljapellostä. Lehmät eivät eksyneet, ne tiesivät minua paremmin mihin oltiin menossa ja milloin oli aika palata kotiin lypsylle. Minulle jäi arvoitukseksi miten ne huomasivat, että olin hukannut ne. Niin kauan kuin seurasin kellokasta ne eivät yrittäneet viljapellon suuntaan, mutta kun kellon kalina häipyi korvistani olivat ne jo pellossa.

Paimenpäivä oli mieluisa jos kylän muut pojat tulivat mukaan. Tosin naapurin viljapelto taisi siitä kärsiä. Erään kerran raahasimme puretun panssarimiinan nuotiopaikalle. Isommat pojat olivat tietävänä, että miinassa oleva punertava jauhe oli räjähdysainetta. Se ei kuitenkaan räjähtäisi ilman sytytintä, joka oli poistettu. Niinpä sijoitimme miinan nuotion pohjalle ja jauheen sekaan kolme kiväärin patruunaa. Sitten vain kunnon tuli rovioon ja ison kiven taakse odottelemaan. Pahaksi onneksi kellokas lehmämme päätti juuri silloin tulla laiduntamaan nuotion lähelle puron rantaan. Hätäntyneinä haimme heittokiviä kauempaa purosta ja

saimme lehmän karkotettua. Panokset räjähtivät aikanaan mutta punertava jauhe ei syttynyt.

Patruunoita käytimme räiskytelyyn, purkamalla ne ja räjäyttämällä nallit kivellä iskien. Näin meille kertyi aimo annos ruutia, jonka käyttöä mietimme kerhopaikassa. Kun parempaa ei keksitty tuikkasi isoveljeni marmelaadipurkissa olleen ruudin tuleen. Komea tulisuihku syöksyi heti purkista pärekaton laudoitusta vasten. Kun ruuti oli sammunut peitti alakattoa vieno sininen liekki. Sammutustyöhön tuli "tulipalokiire", eikä puseroita parempia välineitä keksitty. Noki ja pärekatoissa törröttävät naulanpäät tekivät vaatteisiin rumaa jälkeä. En muista millaisen selityksen keksimme mutta selkäsaunaa ei tullut, ihme kyllä. Näissä tilanteissa olin suosittu, sillä veljeni huomasi oitis, että kun minut nimettiin syylliseksi jäi rankaisu moitteiksi.

Uintimatkamme varrella, hiekkamäen päällä oli ilmatorjuntatykki, jolla kävimme leikkimässä. Tykissä oli kaksi kampea, joista toinen pyöritti tykkiä ja istuinta vinhasti ympäri karusellin tapaan, toinen kallisti niitä ylös ja alas. Sahalahden koulussa oli ollut oikea karuselli, mutta tykille se ei vetänyt vertaa. Toinen tykki oli Savo-laisten ohi vievien kujasten varrella, mutta siellä lienevät sotilaat olleet liian lähellä salliakseen leik-

kimme.

Kylästä tulevien kujasten ja maantien haarassa oli pallokenttä jossa pelasimme "koppia", polttopalloa ja "maata". Koppi oli kahden pesän pesäpallo. Maata pelattiin kahdella kepillä, joista lyhyempää, mittatikku lyötiin toisella, pitemmällä kepillä. Sen jälkeen vallattiin mittatikulla kansapelaajalta askelten määräämä ala "omaksi maaksi".

Koulumme oli Kauksamon kylässä, jonne kuljimme jalan ja suksilla. Tien varrella oli sorakuoppa, josta armeija haki soraa autoillaan. Nuo kuorma-autot haisivat meistä hyvälle, sillä ne kävivät bensiinillä, toisin kuin puukasuttimella varustettu linja-auto. Sora-autot olivat myös vahvoja, sillä ne nousivat Kauksamon mäen sorakuormineen vaivatta. Linja-autosta matkustajat joutuivat nousemaan pois mäen alla ja kävelemään sen ylös. Kun sora-auton matka osui yhteen meidän kulkumme kanssa saimme ilmaisen kyydin auton lavalla. En muista, että kuljettaja milloinkaan olisi jättänyt poimimatta meitä.

Ensimmäinen koulupäiväni Kauksamossa, päättyi painiin koulun "kingin" kanssa. Ulkonäkö, räätälin ompelema puku ja opettajan huomio olivat riittävä syy haastaa minut otteluun. Pienikokoisena ja tottumattomana ei minusta ollut vastusta. Ottelu päättyi

alkuunsa siten, että vastustaja istui päälläni ja hoki: tunnusta, tunnusta, tunnusta! Onneksi sana oli minulle vieras enkä siksi osannut luovuttaa. Ottelu jäi ylivoimasta huolimatta tavallaan ratkaisematta. Myöhemmät ansioni syksyn pum-sodissa toivat kuitenkin tasavertaisen aseman muiden joukossa.

Pum-sota oli nimestään huolimatta viaton kuurupiilo-leikki. Koulun takana oli hiekkainen, nuoria mäntyjä kasvava rinne, täynnä juoksuautoja. Se oli pelikenttä, jonka laitoihin kaksi joukkuetta piiloutui. "Sodassa" tunnistettu näköhavainto ilmoitettiin huutamalla esim. "Seppo pum", jolloin Seppo "kuoli". "Kuolleet" ryhtyivät tuomareiksi, sillä lakkien ja vaatteiden vaihto oli osa peliä. Väärästä osumasta ei rangaistu mutta oli haitaksi, sillä huutajan ääni paljasti naamioinnin.

Koulussa sattui ikävä tapaturma, kun yhden pojan "kasapanos" räjähti kädessä. Kiväärin luoti saatiin räjähtämään viilaamalla sen kylkeen reikä. Tulitikun pää reiän kohdalle ja sen viereen tikkuja hylsyn ympäri. Kun reiän vastapuolelta raapaisi tikut tuleen jäi heittäjälle, sopivasti aikaa päästä eroon panoksesta. Onneton toverini erehtyi raapaiseman liian läheltä reikää.

Kun potilas oli toimitettu hoitoon piti opettaja meille tarkastuksen. Kaikki pojat joutuivat seiso-

man käytävällä ja tyhjentämään taskunsa pulpetille. Opettaja tarkasti sekä tavarat, että taskut, kielletyistä tavaroista tuli arestia. Farbror Albertin tekemissä golfhousujen taskuissa oli tuolloin jo reikä, mistä oli helppo sujauttaa nallipyssy ja tulitikut lahkeeseen piiloon. Eniten minua episodin jälkeen ihmetytti vanhempien kiittämättömyys. Rankaistujen oppilaiden vanhemmat moittivat ankarasti tarmokasta opettajaamme valtuuksien ylittamisestä kun hän tarkasti poikien taskut.

Myllyojan, oikeasti Vuottaanjoen, sillan pielessä oli uimapaikkamme. Meitä oli ankarasti kielletty menemästä sillan myllyn puoleiselle patoaltaalle. Patoaukoista virtaava vesi saattoi imeä uimarin pinnan alle sanottiin. Kun kevättulva nosti patoaltaan jäät irti rannoistaan eivät kiellot enää tehonneet. Sauvoinkepit käsissä kukin irroitti jäätä itselleen lautan ja merisota alkoi. Tarkoitus oli halkaista toisen lautta omalla lautalla puskien. Voittaja oli se, jonka ei tarvinnut ottelun jälkeen tyhjentää kenkiään.

Kivennavan kirkolla kävin keran lottana palvelleen Elma-tätini hautajaisissa. Hautajaisten valmisteluissa ihmetystäni herätti puhaluslamppu, jolla puinen risti koristeltiin. Kirkonmäki ja hautausmaa jäivät niin hyvin mieleeni, että kun paljon myöhemmin palasin Kiven-

navalle, tunnistin kirkonmäen sinne vievästä puistokujasta vaikka kirkko, hautausmaa ja Vuottaan tienhaarassa seissyt talo olivat poissa.

Koulupäivien vähetessä ja kevään edistyessä kiihtyivät sotatoimet. Pommikoneiden lennot kylän yli kohti Viipuria ja takaisin tulivat lähes päivittäisiksi ja koneiden lukumäärä kasvoi useisiin kymmeneen. Pihalle tiikkiluosan rantaan ilmestyi sotilaiden tekemä juoksuhauda. Pommikoneita saattaneet venäläisten hävittäjät laskeutuivat toisinaan alemmas tulittamaan itykkejä, vaikka pommittajat lensivät korkealla tykkien ulottumattomissa.

Naapurissa Savolaisten kivinavetassa oli armeijan hevostallit ja tallin vieressä täisauna hevosille. Hevoset näyttivät nauttivan saunasta, ne seisovivat siinä ruhallisina vain pää pisti esiin oveen tehdystä aukosta höyryn tuprutessa ilmoille rakosista. Numeron polttaminen hevosten lautasille oli jännittävää katsottavaa. Toisinaan sattui, että hevonen latasi komean kaksoispotkun ilmaan kun poltinrauta osui liian lähelle nahkaa.

Savolaisista eteenpäin oli Piisterin (Bister) kauppa. Sinne meillä oli harvoin asiaa. Mieleeni jäi suolasillin haju oven vieressä seisovasta tynnyristä, katosta roikkuvat luokki, setolikka ja länget sekä vaa'at. Pikkuvaa'an painot olivat

tiskillä messingin värisinä, kymmenysvaaka tasapainotettiin lattialla mustilla punnuksilla kun taas seinällä riippuvaan puntariin ei painoja tarvittu lainkaan.

Kerran kun sotilaat olivat luosan rannassa teurastamassa miinaan astunutta hevosta, ilmestyivät vihollishävittäjät yllättäen tulittamaan tykkejä. Teurastus keskeytyi ja sotilaat riensivät tykeilleen. Mummoni oli ollut pyykillä saunan luona eikä ehtinyt tupaan piiloon kuten tavallista, vaan joutui jäämään juoksuhautaan meidän poikien kanssa. Kun me silmät säteillen seurasimme valokuovien risteilyä lentokoneiden ja tykkien välillä, siunaili mummoni maailman pahutta. Erityisen huolissaan hän oli siitä, ettei teurastettuun hevoseen vain osuisi, meille oli tulossa maistiais pala. Kun välikohtaus oli ohitse ja teurastus lopetettu kiikutti äitini komean hevospaistin tuvan uuniin kypsymään.

Erään toisen kerran näimme, että viholliskone sai osuman ja syöksyi maahan. Lentäjä irrottautui ilmassa koneesta mutta varjo ei auennut. Sinä iltana pohdittiin kerkotilassa ankarasti voisiko pudonneen koneen luo mennä. Paikka oli mielessä mutta olisiko se jo liian lähellä rajaa. Rajan pinnassa oli vaarallinen miinoitettu vyöhyke eikä sille ollut menemistä. Äitini ja isosisko olivat tosin käyneet edellisenä kesänä kielletyllä alueella

äidin kotitalossa lähellä Rajaojan vartiota, mutta he olivat saaneet puhuttua pari sotilasta suojakseen. Äidin retkeltä saimme ison ämpäriäinen juoksevaa hunajaa jonka äiti toi tuliaisena mehiläispesistä. Keskellä tuvan lattiaa me ongimme hunajaa pullanpalan avulla suoraan suihin.

Koneen putoamista seuraavana aamuna olivat isot pojat poissa. He ilmestyivät takaisin iltpäivällä mukanaan alumiinikappaleita ja konekivääriin patruunavyö. Kone oli löytynyt suohon pudonneena. Alumiinista saisi vaikka mitä, mutta patruunavyö kiehtoi mieliä ja erityisesti siinä tasaisin välein olevat punaiset luodit, valokuovaluodit. Patruunoita vertaamalla totesimme, että meidän panoksemme olivat samanlaisia, ne sopisivat siis konekivääriin. Saisiko konekivääriin irti koneesta ja toimisiko se? Uni ei sinä iltana heti tullut, niin jännittävää oli tulossa.

Kun kylään majoitetut sotilaat löysivät koneen, he ottivat haltuunsa sekä koneen, että vainajan.

Eräänä aamuna toi moottori-pyörälähetä odotetun viestin. Muuttoauto tulisi kello yksi. Siitä alkoi tavaroiden kanto pihalle kuormaamista odottamaan. Pikkupossulle sotilaat olivat tehneet kuljetuslaatikon, mutta iso sika päästettiin vapaaksi. Samoin kävi ison siskon kaneille, jotka hämmästyneen tuntuksina katosivat

apilapeltoon. Kun auto tuli sain minä mennä lavalle tavaroiden sekaan, mummo otti nuorimman veljen mukaansa ohjaamoon.

Kun lähtöpäivän kesäinen aurinko oli painumassa mailleen istuimme mummon kanssa Valkjärven asemalla odotellen äidin ja isompien sisarusten tuloa karjan kanssa. Mummo kirjusi aamulla separoitua kermaa voiksi maitohinkissä heilutellen sitä edestakaisin polviensa välissä. Pieni karjalaismummo, ikuinen pääliinansa niskaan nutturin päälle valahtaneena, nilkkoihin ulottuvassa kukkakoltussaan ja lähes yhtä pitkässä esiliinassaan innostui muistelemaan edellistä evakkomatkaa, kuinka hän pelkäsi kun karjavuonun jäätyään makasi lehmien välissä hävittäjien tulittaessa junaa niin, että vaunun seinät rapisivat. Minä katselin härkävaunuja kiskoilla mutta eipä niissä näkynyt luotien jälkiä. Samalla pidin silmällä nuorempia veljiäni, etteivät he eksyisi liian kauas meistä. Polvihousuissa paljasjaloin laatikolla istuessani nuhjasi porsas raosta pohjettani kuin emon nisää etsien. Kun kirnuaminen päättyisi saisi possu kirnupiimää juodakseen.

Olin yhdeksän vuotta, oli kulunut vuosi siitä kun tutustuin äitini Viipurin asemahallissa. Sen ajan sain tutkia sukuni kotiseutua poikaviikarin silmin omien askelten kantomatkan etäisyydelle kotita-

losta ja tiikkiluosasta. Takanani oli tavararöykkiö, perheen omaisuus. Jossain siellä oli Ruotsin postilaitikon mallinen keltainen säästölip-

Pekka Kurenmaa

Arvi Kurenmaa jatkosodan alkuvaiheessa 1941

Erään Paavolais-suvun perheen vanhempien tuntoja

Talvisotamme oli vast'ikään päätynyt ja kevät puhkeamassa kun Saksa teki 9.4.1940 yllätyshyökkäyksen Tanskaan ja Norjaan. Tanska miehitetiin vuorokaudessa. Norjassa saksalaiset saivat myös jalansijan nopeasti Oslon, Kristiansandin, Stavangerin, Bergenin, Trondheimin ja Narvikin alueilla, joista sotatoimet jatkuivat sisämaahan. Liittoutuneet (englantilaisien ja ranskalaisten joukkojen ohella myös puolalaisia) ryhtyivät huhtikuun puolivälin tienoilla vastatoimenpiteisiin Keski-Norjan rannikolla huonolla menestyksellä, sen sijaan pohjoisessa, Narvikissa käytiin kovia taisteluja aina 8.6. asti, jolloin liittoutuneet laivasivat alueelta pois 24 000 miehen vahvuiset joukkonsa. Norja oli lopullisesti saksalaisten hallussa.

Sota sai jälleen uusia ulottuvuuksia kun Saksa hyökkäsi 10.5.1940 Belgiaan, Hollantiin ja Ranskaan. Salamasota johti Hol-

paani. Sen etuseinään oli kirjoitettu "Den som spar, han har".

lannin armeijan antautumiseen 14.5. ja 27.5. Belgian armeija oli samassa tilanteessa. Ranskan hallitus pyysi 17.6. aselepoa, joka astuikin voimaan 25.6.1940. SUOMESSA oli kesäkuussa -40 aseissa lähes 200 000 miestä pääosin pitkin uutta itärajaa. Kuukauden puolivälin tienoilla majuri Arvi Kurenmaa T746 sai tiedon uudesta virkapaikastaan Helsingin Sotilasläänin esikunnassa. Perheelle löytyi asunto Munkkiniemestä ja Oili lapsineen saattoi tulla Virroilta rakentamaan uutta kotiaan. Isä Aki ei kuitenkaan aivan heti päässyt jättämään tehtävänsä itärajalla. Epävarmuus leijui ilmassa. Kesäkuun puolivälissä alkoivat Neuvostoliiton toimenpiteet Baltian maiden lopulliseksi miehittämiseksi, jonka aivan alkuvaiheeseen 14.6. sattui suomalaisen matkustajakone Kalevan tuho. Kaleva oli palaamassa reittilennoltaan Tallinnasta kun kaksi neuvostokonetta

tuli rinnalle ampuen suomalaiskooneen alas mereen, jossa lentokoneen kappaleita tuli tutkimaan vielä

Oili Kurenmaa lapsiensa Pekan, Jaakon ja Marjan sekä vanhempiensa (laidoilla) Niilo ja Alina Tuokon kanssa talvisodan jälkeen. Kuvassa on myös Niilon sisar Natti Törnroos.

Itämeren laivaston sukellusvene. Tapauksesta ei kerrottu tarkemmin julkisuudessa. Suomen armeija oli hälytystilassa, kaikesta mitä tuolloin oli tapahtumassa ei luonnollisestiikaan vielä tiedetty. Kesäkuun lopussa neuvostoarmeija miehitti Bessarabian ja Pohjois-Bukovinan. Sotatoimet laajenivat Euroopassa ja Pohjois-Afrikassa aste asteelta. Suomen ja Neuvostoliiton välisissä suhteissa vallitsi pysyvä jännitys, koska neuvostojohto ei kaihtanut puuttumista Suomen sisäisiin

kään asioihin.

Talvisodan kynnyksellä Saksan ja Neuvostoliiton kesken solmitun etupiirirajasopimuksen mukaisesti Neuvostoliitto jatkoi aina kevääseen 1941 asti lujaa politiikkaa pitääkseen Suomen vaikutuspiirissään: Kansanhuoltoministeri Väinö Tanner joutui Neuvostoliiton painostuksesta eroamaan paikaltaan. Suomi joutui korvaamaan luovutetulta ja vuokratulta alueelta pois viedyn tai siellä hävitetyn omaisuuden ja laitteet. Moskovan rauhansopimuksen mukaisessa rajankäynnissä Suomen näkökannat jäivät aina huomiotta. Neuvostoliitto osoitti suurta halukkuutta jopa painostaenkin saada hallintaansa rakenteilla olevan suomalais-englantilaisen nikkeli-kaivosyhtiön Petsamossa. Suomelle onneksi Saksa alkoi vaivihkaa jarruttaa Neuvostoliiton pyrkimyksiä. Neuvostoliitto vaati heinäkuussa sotilaskuljetuksilleen Hangon vuokra-alueelle kauttakulkuoikeutta rautateitse, johon Suomi suostui 6.9.1940. Vastaavanlaisen sopimuksen sai 22.9. Saksa vaihtaakseen Pohjois-Norjassa toimivia joukkojaan Suomen kautta. Suomessa oli sisäisiä levottomuuksia. Kaupankäynti Neuvostoliiton kanssa kangerteli ja viljatoimitukset Suomeen ajoittain jopa tyrehtyivät.

Pääministeri Risto Ryti valittiin tasavallan presidentiksi 19.12.1940 kun aiemmalle presidentille Kyösti

mikä kansassa vallitsee, mainitsen, että esim. Konnunsuon vangeillekin on jaettu kiväärit kaiken varalta.

Täällä on ainakin erinomaisen kauniit ilmat. Ollapa nyt Terijoella! Kovin kaukana sekään päivä ei enää liene, vaikka matkalla on tietenkä vielä monta mutkaa ja vastusta edessä.

9.7.41

Tuhannet kiitokset kirjeistä, pake-teista ja rahasta. Kaikki ovat tulleet hyvin perille. Rahaa ei tarvitse enää lähettää.

Kuulin juuri radiosta, että bol-

sekä haavoittaneet paljon turva-tonta siviiliväestöä. Joka kerran, kun kuulen hyökkäyksistä Helsinkiä vastaan, tulee mieleeni teidän kohtalonne. Jos pommitukset ru-peavat usein toistumaan, lienee parasta pyrkiä jonnekin läheiselle maaseudulle, vaikka omasta puo-lestani olenkin sitä mieltä, että ryssien lennot sinne pakostakin tulevat vähenemään heidän me-nettäessään lentokentän toisensa jälkeen ja sadoittain koneita päi-vässä.

Meidän joukkomme ovat siellä pohjoisessa menneet lujasti eteen-

12. divisioonan esikunnan henkilöstöä 16.7.1941 Katteluksessa lähellä Nuijamaata etulinjan tuntumassa. Oik. divisioonan komentaja eversti e. Vihma, operatiivisen toi-miston päällikkö majuri W. Halsti, keskellä tykistökomentaja everstiluutnantti Wahe ja esikuntapäällikkö majuri A. Kurenmaa. (SA-kuva)

sheviikit ovat taas pommittaneet Helsinkiä (koneet käyttivät Virossa olevia lentokenttiä) ja tappaneet

päin. Tänään juuri kuulin, että Salla ja Repola on vallattu. Me täällä odottelemme kärsimättömi-

nä, milloin tositoimet meidän koh-daltamme alkavat. Parhaamme tulemme tekemään, se on varma.

16.7.41

Tuhansia kiitoksia kaikista hyvistä, mitä olet lähettänyt. Parhain lähe-tys oli lasten omakätiset kirjeet; ne olivat suorastaan liikuttavia. Sano heille parhaat kiitokset. Pekka kysyi, olenko nähnyt ryssiä. Kyllä minä olen, me olemme nimittäin saaneet vankeja. Meillä on täällä everstin lähettinä eräs helsinkiläi-nen 15-vuotinen koulupoika, jonka välttämättä piti päästä mukaan rintamalle.

Muuten tänne ei kuulu erikoista, onpahan vain sellaista "pien-tä vihanpitoa". Kyllä sen ryssän täy-tyy kohta ruveta olemaan kypsän, kun saksmanni kolkuttelee Pietarin portteja ja omat joukkomme Laato-kan pohjoispuolella menevät eteen-päin tukka suorana! Luulisi Hel-singinkin nyt jo jäävän rauhaan ryssien hyökkäyksiltä, sillä kyllä heillä totisesti täytyy nyt olla työtä muuallakin yllin kyllin.

Nyt vihdoinkin muistan palaut-taa leipäkorttini. Samalla saat pari raitiotielippua, koska täällä ei niitä sattuneesta syystä tarvita. Ole terve ja iloinen!

19.7.41

Parhaat terveiset täältä jostakin! Olet varmaankin lehdistä lukemut

ja radiosta kuullut joukkojemme loistavista suorituksista Laatokan Karjalassa. Kyllä ryssän kohtalo alkaa kohta ruveta selviämään ja Karjalamme on jälleen meidän.

Minäkin sain tänään pienen tu-likasteen. Olimme everstin kanssa aivan etumaisissa asemissamme. Ryssän kranaatti räjähti minusta n. 15 m:n päässä. Vieressäni seisonut sotamies sai kolme aivan pientä lihashaavaa ja minäkin sain pienen pienen sirpaleen vasempaan olka-varteen lähelle kainaloa.

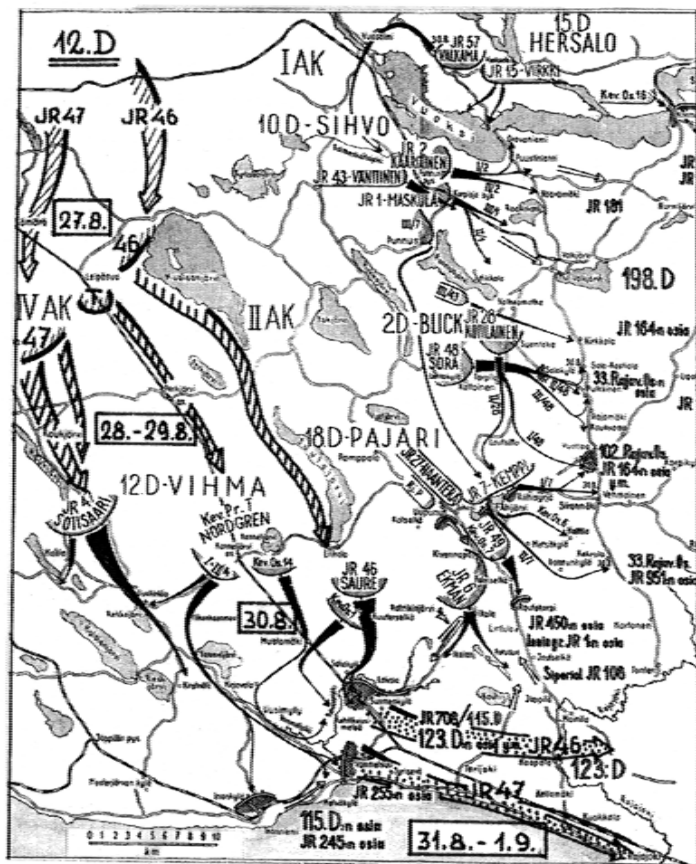
On hauskaa, että potaatit kas-vavat. Niitä tarvitaan ensi talvena.

Elokuun puolivälin tuntumassa Oili ja Aki tapasivat Lappeenran-nassa samoin kuin talvisodankin kestäessä. Ennen matkaansa Oilin oli hankittava matkustuslupa Hel-singin kaupungin poliisilaitokselta. IV Armeijakunta, johon Akin divi-sioona kuului, aloitti suomalaisista joukoista viimeisenä hyökkäyksen 21.8. saarrostaakseen Viipurin alu-een etelässä Viipurinlahden yli ja pohjoisessa 12.D Vuoksen vesistö-linjaa noudatellen.

22.8.41

Terveisiä täältä jostakin! Hyvin voidaan ja eteenpäin mennään meilläkin. Valmistaudu siihen, että kohta kuulet suuria uutisia. Entisen kotikaupunkimme porteilla taistel-laan ja mahdollista on, että lukies-sasi tätä kirjettä tuo kaupunki jo on

meidän. Ryssän joukot ovat nykyään jokseenkin sekaisin ja hajoa-

12. divisioonan hyökkäys (eri tavoin varjostetut nuolet) pääpiirtein rautatien suunnassa 27.8.-1.9.1941. Neuvostojoukot on merkitty valkoisilla nuolilla tai kaksiviivaisilla numeroilla/kirjaimilla.

maisillaan. Mennessään ne tekevät kauheaa hävitystä. Useat kylät ovat aivan porona, jopa viljakin on poltettu pelloilla. Mutta koston hetki on myös nyt käsissä ja vihamiesten hetket ovat luetut.

Tästä tuli näin sotainen kirje, mutta suu puhuu sydämen kyllyydestä. Näinä päivinä on ollut niin kiire kuin tulipalossa tai parem-

miseen. Mutta mitäs siitä, suuret asiat ovat kysymyksessä.

12. Divisioona eteni n.15 km:ä Viipurin itäpuolelta kaakkoon kohti Muolaanjärven-Kämärän-Summan aluetta katkaistakseen Viipurin-Leningradin rauta- ja maantien joutuen välillä sitkeisiinkin taisteluihin. Neuvostojoukot menettivät

Vammelsuu vallattiin 31.8. Joukkoja on ylittämässä vammeljoen siltaa ja taustalla siintää Suomenlahti. Maapenkassa etualalla on kaksi vihollissoturin hautaa. (SA-kuva)

näin yhteysreitinsä. Viipurin saarostustaisteluihin sitoutuivat suomalaisten 4. ja 8. Divisioona.

28.8.41

Terveisiä Kannakselta. Vihdoinkin pääsimme irti ja nyt on menty pitkälle ja lujaa eteenpäin. Olemme vallanneet mm. Kämärän ja Leipäsuon ja tänään Perkjärven! Kohta varmaan ollaan Terijoella.

Tuhoutunutta Terijokea. Viertotien ja Pelleronkadun kulmauksessa oli ennen Salmelan liiketalo. Taaempaan rantaan päin näkyy evankelisut. kirkon sivupäätty. (SA-kuva)

Itse olen voinut eriomaisen hyvin ja kirjeestäsi näin, että tekin siellä olette terveinä. Muutapa tässä ei olekaan. Kiirettä pitää ja huomenna menen Perkjärvelle.

31.8.41

Terveisiä Perkjärveltä. Olemme nyt majailleet pari päivää täällä ja tänään muutamme taas eteenpäin (divisioonan esikunta ja komentopaikka siirtyivät

Kyllä tämä seutu on aika kurjassa kunnossa nyt kahden sodan ja ryssiin hallituskauten jäljiltä, mutta kyllä siitä vielä hyvä tulee jalka päästään rakennustyöhön käsiksi.

Ryssä on sitten kerran-kin saanut selkäänsä ja lujasti. Viipuri on täysin saarrettu. Sotavankeja ja kaikenlaista sotasaalista kertyy kovasti. Ratkaisu täällä on vain muutaman päivän ehkä viikon kysymys. Ja sitten on koko Kannas taas vapaa ja kansa pääsee taas töihinsä.

harppauksittain eteenpäin hyökkäyksen edistymisen mukaan. Nyt ne siirtyivät Mustamäen aseman eteläpuolelle Sykiälän kansakoululle ja komentopaikka Tyrisevälle).

Vammelsuun ja Raivolan olemme juuri vallanneet ja Terijoki tulee luultavasti tänään.

Eteenpäin meneminen on ollut niin lujaa, ettei sitä osannut kuvitella edes unissaankaan. Joukkomme ovat marssineet yötä päivää ja tapelleet lakkaamatta välillä. Huonot sateiset säät ovat olleet lisärasituksena miehille, mutta mieliala on reipas sillä eteenpäin meno kannustaa kaikkien mieliä. Ryssä on kaikkialla lyöty perusteellisesti ja sen rippeitä harhailee kaikkialla ympäri metsiä. Syntyy mitä ihmeellisimpiä tilanteita. Vankeja ja kaikenlaista sotasaalista kertyy joka päivä suuret määrät. Iivanat ovat vallan kurjassa kunnossa, väsyneitä, nälkäisiä ja toivottomia.

Kaunis Kannaksemme on pahoin tarvelty ja raiskattu. Polttamattomia taloja ei juuri paljoakaa näe. Huomenna näemme, mitä Terijoestamme on jäljellä.

Mitenkähän te siellä tulette toimeen? Lehdistä päätellen Helsingissä vallitsee melkoinen elintarvikkepula. Meillä armeijassa ei sellaisesta ole tietokaan. Miehet syövät hyvin ja runsaasti. Viljelystä täällä ei ryssiä jäljiltä juuri tapaa. Perunaa on silti siellä täällä viljelty ja paikoitellen kaaliakin. Mutta

siinä se sitten kaikki onkin.

Mainitsepa minulle kun seuraavan kerran kirjoitat, mitenkä meidän maanviljelyksemme on edistynyt. Kerro kaikille paljon terveisiä

Venäläisen kaupan ikkuna kiinnostaa suomalaista soturia. (SA-kuva)

Kannaksen osuusliike savuaa. Taistelut ovat loitontuneet kohti Rajajokea. (SA-kuva)

Aki haavoittui Vammelsuusta länteen n. 4 km Rasvatussa, jossa koottiin sotavankeja. Eräs vanki sieppasi aseensa, ampui vartijan ja tulitti autoa, jonka kuljettaja kuoli ja Aki sekä toinen takapenkkiäinen haavoittuivat. (SA-kuva, ei ko. tilanteesta.

sekä parhaat voinnit itsellesi ja lapsille.

1.9.41

Tässä meinasi tapahtua suuri vahinko, kun en muistanut lähettää valtakirjoja. Tässä ne nyt tulevat.

Terijoki, Kellomäki ja Kuokkala on vallattu! Lähdän juuri Terijoelle. Upseerikasino on säilynyt kuulemma aivan eheänä. Sotisaaren Lassin (palvelustoveri JP1:ssä Terijoella ennen sotia) rykmentti valtasi edellä mainitsemani paikat.

Kaikessa kiireessä

Hei! Hei! Hei! Aki

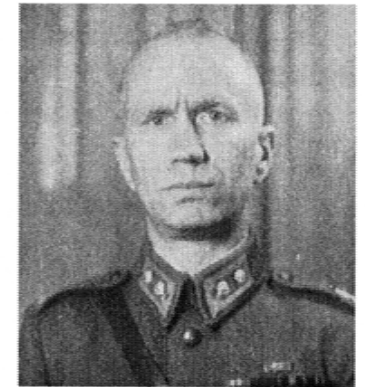
3.9.41

Kävin 1.9. Terijoella ja Kuokkalla katelemassa paikkoja, sillä meikäläiset ovat jo Rajajoella saakka. Paljon ovat nämä kaksi sotaa saaneet siellä hävitystä aikaan, mutta yllättävän paljon on säilynytkin. Terijoella ovat mm. Merikylpylä, Puistola, Muurmannien, Heinosten ja Leppälän talot pystyssä. Osuusliikkeen ryssät olivat lähtiessään sytyttäneet. Meidän äidin mökkikin oli ehjänä ja pystyssä.

Paluumatkalla minä haavoituin. Sain luodin vasemman reiteni läpi ja olen nyt sotasairaalassa. Haava on vain lihashaava, vaikka se olikin räjähtävä luoti, eikä vaarallinen. Muutaman viikon kuluttua se on selvä. Olen nyt Rauhan sotasai-

raalassa Lappeenrannasta Imatralle päin. Kenttäpostiosoite on 2.Kpk, 9676. Jos sinulla sattuu olemaan tilaisuutta, niin voit käydä katsomassa. Junalla pääsee Rauhan pysäkillä saakka ja siellä on parantolan vaunu asemalla vastassa.

Tuntuu mukavalta oikeastaan saada nukkua oikein tarpeekseen kahden lakanan välissä. Suuren palveluksen teet, jos lähetät jotain luettavaa, mitä sorttia tahansa!

Aki everstiluottantina loppuvuonna 1941.

3.9.41

Hyvä Veli!

(Kapteeni Tauno Kopra, Akin palvelustoveri ja alainen JP1:ssä Terijoella ajalta. Kopra toimi Akin haavoituttua hänen sijaisenaan 12.D:n esikuntapäällikkönä)

Olen nyt täällä Rauhan sotasairaalassa. Vammani oli hieman pahempi kuin mitä alussa näytti, mutta ei kuitenkaan mitenkään

huolestuttava. Haavaa ratkottiin ja puhdistettiin Kenttäsairaalassa ja kahdesta ulostuloaukosta tehtiin yksi 12x6 cm:n kokoinen.

Ole hyvä ja lähetä minulle tuleva posti osoitteella 2. Kpk 9676. Samoin pyydän sinua lähettämään minun arkkuni eukolleni osoitteella Helsinki, Munkkiniemi, Rantapolku 19. Kerro kaikille terveisiä ja voi itse oikein hyvin!

A Kurenmaa

Syyskuun puolivälissä Aki siirrettiin Helsinkiin Tilkan sotilassai-

raalaan aivan Munkkiniemen naapurustoon ja myöhemmin kotihoi-
toon. Aki sai ylennyksen eversti-
luutnantiksi 10.11.1941 ja kuu-
kauden puolivälin jälkeen hän pala-
si rintamapalvelukseen entiseen
joukkoonsa Terijoen suuntaan.
Asemasota oli alkanut Kannaksella
ja taistelutapahtumat täällä olivat
vähäisiä. Vuoden 1942
alussa tapahtui organisaatiomuut-
oksia ja niin Akikin sai siirron
Helsinkiin Kotijoukkojen esikun-
taan.

Pekka Kurenmaa

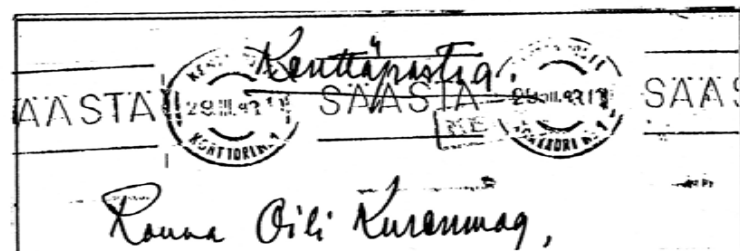
ARVI KURENMAA JATKOSODASSA 1943 --

Erään Paavolais-suvun perheen vanhempien tuntoja

Vuoden 1943 alkaessa Arvi Kurenmaa työskenteli Helsingissä Kotijoukkojen esikunnassa ollen samalla myös taktiikan opettajana Kadettikoulussa Santahaminassa.

II Maailmansota jatkui, saksalaisen kenraalieversti von Pauluksen komentama 6. Armeija valtasi lokamarraskuun 1942 vaihteessa Volgajoen itäisimmässä mutkassa sijaitsevan Stalingradin (nykyisin

Volgograd), johon heidän hyökkäyksensä sitten pysähtyikin neuvostojoukkojen voimistuneen vastarinnan ja yhdessä ankaran talven sekä pitkien huoltoetäisyyksien seurauksena. Marraskuun loppu-

puolella alkoivat puna-armeijan vastahyökkäykset, jotka johtivat Stalingradin suureen mottiin ja lopulta sinne jääneen alunpitäen lähes 300 000 miehen vahvuisen armeijan antautumiseen 2.2.1943. Tästä noin 130000 sotilasta mukaan lukien tammikuussa sotamarsalkaksi ylennetty von Paulus joutui sotavangiksi (Sodan jälkeen vuosien mittaan heistä vain noin 6000 palasi vankeudesta Länsi-Saksaan). Nyt alkoi saksalaisten yli kaksi vuotta kestänyt vetäytyminen itärintamalla.

Suomessa vuoden 1943 alussa nimitetty Linkomiehen hallitus oli tilanteesta tehnyt johtopäätöksensä ja yritti USA:n kautta selvittää erillisrauhan mahdollisuutta onnistumatta kuitenkaan hankkeessaan.

Everstiluutnantti Arvi Kurenmaa siirrettiin maaliskuussa 1943 rintamajoukkoihin Maaselän kannakselle Äänisjärven pohjoispuolelle (suunnilleen Kuopion korkeudelle). Hänet määrättiin Jalkaväkirykmentti 33:n komentajaksi, joka tuolloin oli tämän suunnan reservinä 15-20 km luoteeseen Karhumäestä. Täällä rajantakaisen Karjalan vaaramaisemissa alkoivat JR 33 vastaanottotarkastukset sekä myös kenttäpostin kulku kotiin Munkkiniemeen.

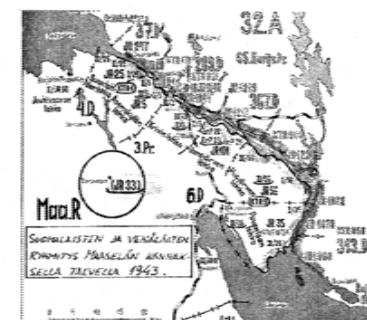
18.3.43

Rakas!

Terveisiä täältä Karjalan korvesta. Saavuin vasta tänä aamuna tänne omaan joukkooni, sillä Vihma (6. Divisioonan komentaja, kenraalimajuri Vihma) piti minua kaksi yötä ja yhden päivän luonaan. Olen tänään aloittanut rykmentin vastaanoton, joka kestää viikon päivät.

Komentopaikkani on Saravaaran kylässä, parikymmentä kilometriä Karhumäestä länteen. Tämä on korkealla tuulen huuhtomalla vaaralla sijaitseva karjalaishäädä, josta on hyvin avara näköala. Tuleva kämppäni on mukava ja tilava. Valokuvauskone olisi erittäin mukava kapine näillä sotapoluilla. Sillä voisi saada unohtumattomia muistoja itsellemme ja jopa jälkeläisillemmekin (toive ei toteutunut).

Muuten kenttäposti tietienkin

tällä matkalla viipyy aika tavalla, sillä olemmehan siksi syrjässä valtateistä.

Täällä on kaikkialla hyvin paljon lunta, ensimmäiset kelirikon merkit alkavat kyllä jo näkyä. Kirjoitahan pian.

Aki.

Osoite: 5402 I.KpK.

Karjalassa 28.3.43

Kiitokset vain Simun ja Pekan kirjeestä! Täällä voidaan hyvin. Toissapäivänä loppui vastaanotto ja nyt olen isäntänä talossa. Kyllä tämä on sentään toista, kuin se paperisota siellä Helsingissä. Asun aika komeasti, huoneeni samalla, virka- ja asuinhuone on 4.5x8 m. Komea takka nurkassa, sähkövalo jne. Radiokin minulla on luonnollisesti. Vuodevaatteet vain puuttuvat kokonaan. Olen lääkintäpuolelta saanut muutamia peitteitä lainaksi, joilla kyllä tulee toimeen, vaikka

JR 33:n entinen komentaja eversti Mäkinen luovuttaa Akille tehtävät. Vastaanottotarkastuksessa käydään läpi mm. henkilöstö, varusteet ja kuljetusvälineet. Menossa on 13./JR 33:n (raskas kranaatinheitinkomppania) tarkastus. Määrävahvuiseen jalkaväkirykmenttiin kuului: n. 3600 miestä, n. 400 hevosta ja 9 autoa.

esim. minkäänlaista patjaa ei olekaan. Jos voisit lähettää - - -

Pekka tuntuu olevan kovin tyyris herra päästyään sotilaspojaksi.

16.4.43 anopa Marjalle koreat kiitokset, hän kun aivan yksin kirjoitti minulle pitkän kirjeen, osoitteen ja kaikki itse.

Ostin äsken yhden alusvaatekerran ja lakin m/36, sellaisen lipallisen kenttälakin kuten tiedät. Takkini alkaa kukkia joka paikasta mm. toinen kyynärpää on puhki. Olisin ostanut takin ja housut, mutta ei ollut sopivia numeroja. Täytyy ostaa kunnes tulee. Ostapa minulle kauluslaatat ruusukkeineen ja lähetä tänne, että saan takkiini sitten kiinnittää. Pesetämme pyykin eräällä lähikylän karjalaiseukolla. Näkyy tekevän melko puhdasta.

Saunassa käymme kolme kertaa viikossa. Se onkin parhaita huvejamme täällä.

Ruoka on hyvää ja riittävästi. Meillä on kalastuskomennuskunta eräällä järvellä ja se hankkii meille tervetullutta vaihtelua, haukea ja ahventa (isoja) mutta kohta alettane saada myös siikaa. Hirvenlihat on nyt äsken loppuneet, mutta sitä olikin runsaasti, sillä rykmentti oli viime syk-

synä ampunut yli 70 hirveä.

Ruoanpidostamme upseeririkalassa huolehtii kaksi lottaa. Sitteen on kylässä vielä 2 keskuslotta ja 2 sotilaskotisisarta, muu väki on miehenpuolista kaikki.

Postin saamme joka päivä. Helsingin lehdet tulevat 2 päivää vanhoina, mutta kirjeet viiptyvät 3-4 päivää. Saa nyt nähdä, vaikeutuuko postinkulku pahasti, sillä nyt alkaa kohta kelirikko olla parhaimmillaan!

22.4.43

Lumet sulavat ja kevät tulee että kohisee. Olen viime päivinä ruvennut ratsastamaan, se tekee oikein hyvää.

Meillä on näinä päivinä täällä kotiseudulta vierailmassa 4 isäntää Kittilästä, kaukaa pohjoisesta. Kävin heidän kanssaan toissapäivänä eräässä lähistöllä olevassa karjalaishylässä, jossa asukkaat ovat paikallaan. Ukot olivat kovin innostuneita näkemästään. Kylässä on koulukin käynnissä, mutta ikävä kyllä lapsilla oli juuri alkamut pääsiäisloma ja opettajakin, muuan vänrikki, oli lomalla. Tänään tänne tulee samanlaisia vierailijoita Rovaniemeltä. Pojat kuulevat ensi käden uutisia kotiseuduiltaan ja kotiseudun miehet taas saavat oikean kuvan elämästä ja oloista täällä. Ensi lauantaiksi meillä on suunniteltu lähiseudulla oleskelevien vanhojen terijokelaisten yh-

teistä illanviettoa Karhumäessä.

Tuli tässä mieleen eräs huvittava tapaus etulinjasta. Eräänä yönä meikäläiset vartiomiehet rupesivat kuulemaan ikään kuin kulusten helinää ampumahaudasta. Se herätti suurta ihmettelyä ja asiaa ruvettiin innolla tutkimaan. Vihdoin saatiin haudasta kiinni iso rotta, jolla oli tiukuja ripustettu kaulaan. Ryssän partio oli näet pimeässä hiipinyt etumaastoon ja päästänyt mainitun tiukuniekkan siellä irti, jolloin se livisti suoraan meikäläisten hautaan! Se on sellaista ampumahautahuumoria.

13.5.43

Näin lehdestä, että viime sunnuntaina oli kaupungissa sotilaspöikien paraati. Mahtoivatko munkkiniemeläiset olla mukana ja meidän Pekka?

Mitenkä on kasvitarhaviilijelyksen laita? Oletko hankkinut palsatan ja pystyttekö sen siellä muokkaamaan ja laittamaan. Ja sitten vielä. Kun Sinä nyt touhuat huonekalujen ostossa, niin oletko ottanut huomioon, että meiltä puuttuu myös pöytiä?

Täällä tulee kesä kovaa kyytiä ja olemme lujasti puuhailleet toukotöiden kimpussa. Tänään mm. aloitimme kauran kylvön. Iltasin olemme pitäneet talkoita ympäristön siistimiseksi ja somistamiseksi. Nämä karjalaishylät ovat kaikki aivan kaljuja, talojen ympärillä ei

kasva tavallisesti yhtään puuta eikä pensasta, mikä tekee kylät aution näköisiksi, vaikka ne yleensä sijaitsevatkin komeilla paikoilla. Nyt me olemme iltaisin talkoilla istutelleet tänne runsaasti puuta, ja jos ne rupeavat hyvin kasvamaan, on tässäkin kylässä aikanaan oleva komeita koivukujia.

Ensi sunnuntaina en ole tilaisuudessa soittamaan, sillä olen koko päivän kiinni kunniamerkki-jaossa ja kenttäjumalanpalveluksissa ynnä muussa senkaltaisessa touhussa (puhelu piti tilata keskuksesta ja sen odottaminen kesti vähintään tunteja).

18.5.43

Olipa se ikävä uutinen, että tohtorit löysivät Sinusta niin monta vikaa. Et maininnut mitään siitä, miten vaikeita nuo asiat ovat ja millaiset parantumismahdollisuudet, hoito jne.

Katselmus JR 33:n I pataljoonassa 16.5.1943 Ristilammella.

Lähetin Sinulle tänään paketin, jossa ovat tuohivirsut teille jokaiselle. Ehkä minä saan täällä han-

kituksi joitain muitakin käyttökelpoisia miesten puhdetöitä.

Viime sunnuntaina, sankarivainajien muistopäivänä, jouduin ottamaan vastaan kokonaista kolme paraatia, yhden lippuvalan, jakamaan kunniamerkkejä jne. Minun täytyi pitää viisi (5 !) puhetta sinä päivänä. Kun ilma oli vielä kolea ja tuulinen, oli kurkkuni illalla aivan käheänä.

On hyvin todennäköistä, etten ensi sunnuntainakaan voi soittaa kotiin, sillä minun täytyy mennä majuri Airimon pataljoonaan, täältä noin 20 km:n päähän. Edellisen puhelunkin olin kyllä tilannut jo aikaisin päivällä, mutta se tuli vasta niin myöhään ja kuuluvaisuus oli aivan kurja.

31.5.43

Tässä lähetän pyytämäsi valtakirjan. On jännittävää nähdä, mitä se arvioimislautakunta nyt sitten meille antaa. Yleensähan se on pyrkinyt tinkimään. Tunnen kuitenkin yhden tapauksen, jossa lautakunta on lisännyt summaa. Olisi aika noloa, jos meiltä tingittäisiin, kun muutoinkin teimme korvausanomuksen niin kohtuulliseksi ja tunnontarkaksi. Saa nyt nähdä (kaikki omaisuus jäi Viipurin).

Täällä on kovin vaihtelevat säät. Kesä on kuitenkin hyvällä alulla, tuomet kukkivat jne. Kevät-kylvöt meillä on tehty, näinä päivi-

nä alamme perunan istutuksen.

Huomasin lehdestä, että Munkkiniemen veroäyri on vain 3.80, sitä voi pitää varsin kohtuullisena.

Jalkaväkirykmentti 33: n rauhallinen reservinä olo päättyi kesäkuun puolenvälin tienoilla ja rykmentti otti rintamavastuun JR 56:lta Hiisjärven lohkolle.

25.6.43

Siitä on pitkä aika, kun viimeksi kirjoitin, mutta minulla on tosiaankin ollut kiirettä. Ensin se muutto ja juuri, kun olin siitä selvinnyt tuli Marsalkan vierailu täällä. Hän ei tosin käynyt minun alueellani, mutta aivan lähellä. Me rykmentin komentajat olimme osan päivästä hänen mukanaan ja illalla hänen tarjoamallaan päivällisellä junassa, ja se päivällinen oli hyvä, sen voit uskoa. Marsalkka tuntui olleen näkemäänsä tyytyväinen.

Minun rykmentilläni on suhteellisen rauhallinen lohko (kartta s. 26), sellaista pientä vihanpitoa vain, mutta eihän sitä sodassa milloinkaan voi tietää etukäteen, milloin suurempikin ryminä saattaa syntyä. Työtä täällä on vaikka kuinka paljon: teiden tekoa, taisteluasemien parantamista jne. Sehän ei sodassa loppu milloinkaan.

Edeltäjäni täällä on pitänyt näköjään hyvää huolta omasta mukavuudestaan, sillä näin hienoa kämppää en ole täällä nähnyt. Se on pienen järven rannalla ja puo-

liksi maahan kaivettu sekä sisältää kaksi tosin melko pientä huonetta, joiden välissä on pieni keittiö. Sähkövalo. Kämpän edessä on iso parveke, jonka lattia on laakahirsistä laskettu. Kämppäni ovat pojat ristineet "UKKO HERRAKSI", se merkitsee pohjoisessa, josta mieheni suurimmaksi osaksi ovat, suuren metsätyömaan johtajaa.

3.8.43

----- Täällä kiertelee parillaan terijokelainen kotiseutukiertue, johon kuuluvat Martti Suokas, Iisakki Lehtiharju ja kirkkoherra Mutru. Tapasin heitä kaupungissa kerran. Tulevat luultavasti käymään täälläkin.

No eipä tässä muuta, kuin parhaimmat terveiseni ja pikaisiin näkemiin (viikon kuluttua)!

Aki matkusti kotilomalle Munkkiniemeen. Äiti Oili sai matkustusluvan ja Itä-Karjalan sotilashallinnon myöntämän oleskeluluvan ryhtyen joksikin aikaa hoitamaan sotilaskotisisaren tehtäviä JR 33:ssa Hiisjärven lohkolle.

Lapsikaarti jäi Akin sisaren perheen, Ristolaisten luo Viitasaarelle. Lokakuussa jatkui jälleen kenttäpostin kulku.

15.10.43

Parhaat terveiset täältä koko poppoolta! Sain tänään 15 kg Äänisen lohta (mk 1.350:-). Se on aika heikossa suolassa. Suolautan sen uudelleen ja lähetän sitten sinne tulluttuani sitä hieman. Meille tulevat nimittäin huomenna päivälliselle Lahdenperä (kapteeni Erkki Lahdenperä oli I Pataljoonan komentaja) ja hänen komppanianpäällikkönsä. Samalla lähetän sienipytyinkin, joten Sinulla onkin asemalta haettavana koko kuorma tavaraa taas.

29.10.43

Kiitokset kymmenestä satalappusesta, sain ne eilen! Käytän ne hyvään tarpeeseen.

Olin eilen kenraalin (kenraalimajuri Einar Vihma) puheilla. Lomajuttuni on kyllä selvä nyt, jollei mitään erikoista tule väliin (15.11.43 alkaen).

Lähetän tässä myös pyytämäsi todistuksen vaatekorrettia varten. En ole kai muistanut kertoa, että lähetin Toimille ostoslaukun sekä koululaukun. Topi Pullinen tahtoi välttämättä maksaa toisen niistä, eikä auttanut mikään vastaanpääminen. Hän käski kertoa myös Sinulle paljon terveisiä.

Meillä on täällä ollut hyvin hiljaista. Kaksi viikkoa sitten ryssä teki joella melkoisen rynnistyksen, mutta se lyötiin oikein komeasti takaisin. Yli 20 kaatunutta jäi asemiemme eteen. Meillä oli vain muutamia haavoittuneita.

Minä sain hirvenkaatoluvan yhdessä Hanskin kanssa. En tiedä vielä, lähtisinkö yrittämään ennen lomaani vai sen jälkeen.

16.12.43 (kotiloman jälkeen)

Vielä kerran kiitokset lähetyksistäsi! Patjakin tuli eilen perille ja se tuntuu oikein hyvältä. Kirjat ovat myös mukavia.

Lähetin tänään Sinulle paketin. Sain ostetuksi Marjalle tuohisen koululaukun, vaikka niitä onkin tähän vuodenaikaan jokseenkin vaikea saada. Paketissa on pieni vaneerilaatikko, se on tarkoitettu Sinulle eikä sitä saa avata ennen jouluaattoa!

Päivällisen jälkeen Riipi (korporaali, ilmeisesti esikunnan lähetti) kertoi naama loistaen, että hänkin oli saanut Sinulta paketin, mutta ei vielä ollut avannut sitä, joten ei tietänyt mitä se sisällään piti!

21.12.43

Meillä on taas rauha maassa. Kahdessakin merkityksessä. Viime viikon lopulla oli taas aika rähinä Aavesaassa. Muita suurempia ikävyyksiä ryssä ei päässyt aikaansaamaan, mutta kaksi kelpo upsee-

ria kaatui, nimittäin komppanian päällikkö luutn. Pelttari (oli aikanaan Terijoella minun taistelulahettinani) ja luutn. Varheenmaa, komppanian varapäällikkö.

Myöskin kotiseutuvierailijat ovat lähteneet. He toivat mukanaan kokonaista mk. 1.200.000:- divisioonan joukkojen viihdyttämiseksi. Vierailijoita oli kokonaista 12, heistä oli tosin vain 3 koko ajan rykmentissäni.

Huomenna lähtee täältä eräs poika lomalle Helsinkiin. Lähetän hänen mukanaan noin 15 kg hirvenlihaa (35 kg tulee myöhemmin) sekä pari lintua, ettette jää jouluksi aivan ilman lihaa.

Hyvää ja rauhallista joulua!
P.S. Miten on sen yhtiöpossun laita?

Tapaninpäivänä 1943

Minun jouluohjelmani oli seuraavanlainen. Aattona kävin Kiiverin kanssa sekä päivällä että illalla tervehtimässä yksiköitä (rykmentissä oli 14 komppaniaa). Klo 17 tienoissa kylvimme uudessa saunassamme (ensi esitys!) ja sen jälkeen kävimme vielä kaikissa pataljoonissa (3 kappaletta). Klo 20.45 palasimme kotiin ja söimme koko joukko yhteisen jouluaterian: Suolakalaa, savukalaa, maksasäilykettä, kylmää kinkkua ja lämmintä kinkkua, riisipuuroa ja ruusinasoppaa. Alkoholiala ei tippaakaan. Vähän yhteislaulua.

Joulupäivän istuin kotona puhelua odotellen ja iltapäivällä skruivasimme hieman, ei alkoholia! Sain I Pataljoonalta joululahjaksi komean leikkauksilla koristetun kepin, - - - - -

Sellinen on joulumme ollut. Kaikkialla kämpissä, korsuissa, sotilaskodeissa jne. vallitsi hyvä ja lämmin joulutunnelma. Yksinkertaista ja harrasta kaikki. Muutoinkin on mieliala joukoissa mitä parhain.

Ensi vuoden alustahan rivetaan verot perimään palkanmaksun yhteydessä. Oletkohan jo saanut siihen tarvittavan ns. **verokirjan**? Se pitää olla jo tammikuun palkkaa nostassa mukana.

29.12.43

Tämäkin vuosi lähenee nopeasti loppuaan. Voimme ehkä olla suurin piirtein tyytyväisiä siihen. Tosin sota jatkuu vielä, mutta rauha on varmasti lähempänä. Toivokaamme, että jo ensi jouluna meillä on kunniallinen ja onnellinen rauha maassa. Siitä on lupauksena yksimielinen kansa, asiamme oikeus ja armeijamme, ainoa armeija koko maailmassa, joka ei tässä sodassa ole kärsinyt yhtään tappiota!

Monet täkäläisistä ovat pyytäneet lähettämään terveisiä ja kiitoksensa Sinulle, siitä että olet heitä muistanut jouluna. Tässä ne nyt tulevat sitten! Toissayönä kävi-

vät meikäläiset taas pitämässä minulle (ja muutamille muillekin) nimipäiväserenaadia! Eilen oli näet Viattomien lasten päivä. kylhän ne honskelit osaavat!

Käytä välttämättä Jaakko-poikamme spesialistin luona, ettei asiasta vain pääsisi kehittymään ikävämpi juttu. Tuonkaltaisista saattaa lapsille usein jäädä pysyvä vika.

8.1.44

Kirjoitan taas pitkästä aikaa. Meille ei kuulu tänne erikoista. Talvi on lopulta tullut.

Varusesineiden osto-oikeutta on tiukennettu. Mm. turkislakkeja saa ostaa vain erikoisen anomuksen perusteella. Entinen alkaa kyllä olla jo niin kulunut, että tarvitsen uuden kyllä kipeästi.

Aidille en ole saanut ostetuksi mitään lahjaa. Joulunpyhät ovat vieneet kaiken tyhjäksi. Jos myöhemmin ilmaantuu jotain sopivaa, niin ostan.

12.1.44

Olen monena päivänä peräkkäin yrittänyt saada puhelua Simulle, mutta linjat ovat nähtävästi myrskyn vuoksi olleet epäkunnossa. Täällä onkin Loppiaisesta saakka ollut yhtä mittaa tuiskua ja lumipyryä, pakkasta 10 - 20 astetta.; oi-kea talvi siis.

19.1.44

Kävin kenraalin ja parin muun

herran kanssa äsken Äänislinnassa erässä esitelmätilaisuudessa. Me nimme sunnuntaiaamuna autolla ja palasimme maanantaina. Matka oli hyvin onnistunut. Esitelmä (eräs saksalainen eversti) oli hyvä ja lisäksi tapasin paljon hyviä tuttavita ja ystäviä. Lopuksi meitä oli sunnuntai-iltana koolla aika kööri terijokelaisia. Naiset ensin: Martta Salske, Sirkka-Liisa Rave ja Kyllikki Elfengren sekä Irja Pyykkö, jotka kaikki ovat töissä mainitussa kaupungissa. Sitten Taumo Kopra, Ledi Laitinen ja Reino Västi. Suurin osa joukosta lupaili tehdä joskus retken tänne minun luokseni.

Olen tässä paraikaa muuttohommissa. Siirryn askeleen oikealle. Puhelinosoitteeni on tästä lähtien (jos jotain erikoista sattuisi) SALAMA - HERTTA 3 (Rykmentti otti rintamavastuun Poventsan lohkoista, kartta 1).

28.1.44

Tänään tulee viikko asutuksi tässä uudessa paikassa ja rupeamme vähitellen kotiutumaan, vaikkakin epäilen, tulemmeko viihtymään täällä yhtä hyvin kuin entisessä. Tämä on iso kaksikerroksinen rysäläinen talo. Asun sen yläkerrassa, johon portaat johtavat talon päädyistä ulkopuolelta. Minulla on keittiö, iso työhuone ja pieni makuuhuone. Keittiössä hellauuni ja makuuhuoneessa pystyuuni.

Ryssä on yritellyt järjestää pieniä rähinöitä, mutta on saanut joka kerran hyvästi nokilleen saamatta mitään aikaan. Täälläkin on ollut tavattoman leutoa, melkein aina on suojasää tai vain muutama aste pakkasta.

8.2.44

Kirotut ryssät ovat taasen käyneet siellä terrorisoimassa rauhallista siviiliväkeä. Olen ollut huolissani teidän takianne. Pahinta asiassa on, etten ole saanut kotiin puhelua, vaikka tilaus on ollut sisällä lauantaista saakka (kirjoituspäivä oli tiistai). Tänä aamuna sähköitin, mutta ties milloin se on perillä ja milloin saan vastauksen. Kunhan teille vaan nyt ei olisi tapahtunut mitään.

Rupesin tässä ajattelemaan, että jos näitä ilmahyökkäyksiä alkaa jatkua, mikä tietysti on mahdollisuuksien rajoissa, niin eikö teidän olisi parempi pyrkiä maalle, varsinkin kun ottaa huomioon Simon tilasi ja sen että kansakoulut ehkä keskeyttävät toimintansa. Ainakin voisit tiedustella Viitasaa-relta (Ristolaiset), mitä mahdollisuuksia olisi päästä sinne. Tietysti siinäkin asiassa on omat vaiansansa ja hankaluutensa.

Perheuutinen: majuri Tuomai-nen meni lomamatkallaan kihloihin. Morsian on eräs neiti Mattila, muistathan hän oli ennen Terijo-

ella, luullakseni kruununvoudin konttorissa.

Pääsen luullakseni lähtemään lomalle 18. päivänä.

Tammikuun puolivälissä 1944 venäläiset aloittivat suurhyökkäyksen Laatokan ja Leningradin eteläpuolella sekä Pohjois-Baltiassa olevaa saksalaista voimaryhmää vastaan. Leningradia etelässä saartaneet saksalaiset lyötiin pian ja venäläisten hyökkäys jatkui länteen kohti nykyisen Viron rajaa mm Narvajokea, jonka he saavuttivat maaliskuun alussa.

Suomen strateginen asema heikkeni merkittävästi kun venäläiset saivat lisää toimintatilaa lähialueillamme. Neuvostoliitto ryhtyi psykologiseen sodankäyntiin Suomea vastaan taivuttaakseen maan rauhaan. Osana siitä oli Helsingin suurpommitus 6./7.2. yöllä, jolloin Neuvostoilmavoimien kaukopommitusjoukot tekivät yhteensä n 750 lentokonesuoritusta. Surmansa sai 38 ihmistä ja 232 vammautui. Pommitukset uusiutuivat 16./17. ja vielä 26./27.2., jolloin tapahtui n 850 pommikonesuoritusta.

Kolmannen pommituksen tie-noilla Oili lapsineen matkusti Viitasaa-relle Akin sisaren Ristolaisen perheen luo turvallisempiin oloihin. Toini ja sotainvalidi Jussi olivat molemmat osuuskaupan palveluksessa. Kunta kirjoitti Oilille

työvoiman ilmoittautumiskirjan asunto-osoitteena Viitasaari K.K. Kaunisto. Akikin saapui kuukauden vaihteessa kotilomalle Viitasaarelle.

7.3.44 Matkani sujui kaikin puolin hyvin. Tietysti hieman väsytti kahden valvotun yön vuoksi. Jyväshovista sain huoneen ja söin siellä illalliseksi suurenmoisen omeletin (ravunpyrstöjä täytteenä!).

Täällä perillä odotti tietenkin suuri työruuhka, tällä kerralla vielä tavallistakin suurempi. Elo-kuvateatterimme on ollut jo viikonpäivät toiminnassa ja huomenna ovat avajaiset.

Siellä lapset ovat varmaankin ryhtyneet jo koulunkäyntiinsä. Loput tavaroistakin ovat ehkä jo tulleet perille. Tulin tässä ajatelleeksi, että Sinä voisit pyytää äitiäsi (Helsingin rautatieasemalla töis) lähettämään sieltä vähitellen kaikenlaista pientä, mikä nyt on mahdollisuuksien rajoissa, esim. radion. Jahka kevät lähestyy, niin minäkin palauttelen talvivarusteitani.

16.3.44

Kuulin muuten sangen luotetta-valta ja asiasta perillä olevalta henkilöltä, että Helsingin viimeisen suuren pommituksen ihmisuhrin olivat olleet yllättävän vähäiset. Kaikkiaan oli 35 tai 36 henkilöä vahingoittunut ja niistä oli 5 tai 6 kuollut. Valitettavaanhan sekin

tietysti on sinänsä, mutta kun ottaa huomioon hyökkäyksen voimakkuuden ja pitkäaikaisuuden, ovat menetykset suhteellisen pienet. Ryssän lentäjät kärsivät varmasti monta kertaa suuremmat tappiot.

Oli hauskaa kuulla, että lapset pärjäävät koulussa. Sehän aina innostaa paremmin yrittämäänkin.

Oletko muuten käynyt oman tilasi vuoksi lääkärissä?

26.3.44

Se Jussin jalkahan konstailee kovasti. Toivottavasti hän tällä kerralla selviää melko nopeasti. Jyväskylän sairaalaanko hän joutuu.

Täällä on rykmentissä puolisenkymmentä miestä, joilla ei ole minkäänlaisia omaisia eikä lomaviettopaikkaa. Olemme asevelipörrin välityksellä tiedustelleet, ketkä olisivat halukkaita ottamaan luokseen loma viettämään tällaisia miehiä ja kaikille löytyikin "lomakoti".

Eilen meillä vieraili itse kenttäpiispa (Björklund). Jänkäpirtissä pidettiin hartaustilaisuus.

Suomen hallituksen edustajat matkustivat Tukholman kautta Moskovaan tunnustelemaan erillisrauhan mahdollisuutta. Maaliskuun viimeisinä päivinä ulkoasiainkomissaari Molotovin kanssa käytyissä keskusteluissa kävi ilmi myös rauhan ehdot. Ehdot olivat

ankarat. Kun hallitus oli saanut eduskunnalta yksimielisen luottamuslauseen, ilmoitettiin 15.4. Neuvostoliitolle Suomen kielteinen kanta ilmoitettuihin ehtoihin nähden. Saksa ryhtyi nyt osaltaan eri tavoin painostamaan Suomea estämään uudet rauhanhierontahankkeet.

18.4.44

Luulen, että juuri tällä hetkellä kuulemme samaa. Radioni on nimittäin auki ja sieltä tulee Aunuksen ja Maaselän radioitten yhteislähetys yleisradion kautta ja olen varma, että Sinäkin kuuntelet sitä.

Meillä on nykyään ollut paljon viihdytystilaisuuksia. Elokuvamme pyörivät täyttä häkää. Eilen oli lisäksi oikea teatteriesitys. Näimme Mika Valtarin uusimman näytelmän "Yövieras", jota paraillaan esitetään Kansallisteatterissakin.

Kuinka olenkaan iloinen sen johdosta, mitä kerroit vauvan asennon muutoksesta viime kirjeessäsi. Se poisti suuren huolen mielestäni.

Muistahan kertoa, kuinka sen teidän puhelimenne laita oikein on, kun sieltä ei Pitkäperjantain tienoilla vastattu yöllä eikä päivällä.

Ryssä on yrittänyt pieniä törmällyjä, mutta on saanut aina ne nälleen niin, että halut ovat lähteneet.

19.4.44 hyvin varhain aamulla Tänään oli samanlainen tarina (kuin syksyllä täällä ollessasi), mutta huomattavasti suuremmassa mittakaavassa. Kuulet sen varmasti tänään Päämajan tiedonannossa. Iskujoukkomme tunkeutui yllättäen ryssän aseisiin ja tuhosi täydellisesti yhden tukikohdan miehistöineen. Meillä oli vain 2 haavoittunutta. Yritys oli taas Erkki Lahdenperän suunnittelema. Juttu sujui oikein hienosti (näin pyrittiin saamaan vankeja tiedustelutietojen hankkimiseksi).

8.5.44

Olen joka päivä jännityksellä odottanut Sitä Suurta Uutista, mutta vielä ei ole mitään kuulunut. Kumpahan vain muistaisitte sähköttää.

Minä en pääsekään lomalle vielä toukokuussa. Ukon (kenraalimajuri Vihma) loma siirtyi nimittäin kahdella viikolla hänestä riippumattomista syistä ja se vaikuttaa tietenkin minunkin lomaani. Minä pääsen lähtemään kesäkuun alkupäivinä, jollei mitään erikoista satu. Toivottavasti silloin kelirikokin on ohi ja yhteydet varmemmat, ehkäpä laivaliikennekin (Suolahti-Viitasaari) käynnissä. Ilmoitahan minulle, tai pyydä Jus-sia tai Toinia tekemään se niin pian kuin se on mahdollista, sekä linja-autojen että laivojen kulkuvuorot. Kaikki mahdollisuudet

myös Jyväskylästä, Äänekoskelta ja Kuopiosta.

14.5.44

Iloitsen sydämestäni kanssasi, että kaikki on onnellisesti ohi ja pikku tyttömme kunnialla maailmassa. Sepä oli oikea Äitien päivän lahja (vauva syntyi 13.5.. tänä vuonna äitien päivä oli 9.5.).

Kyllä meidän täytynee pitää ne ristiäiset ensi vuorolomallani, sillä en ollenkaan usko, että saisin myöhemmin siihen tarkoitukseen tilapäislomaa.

17.5.44

Parin viikon kuluttua tapaamme! Tarkemmin voin suunnitella päivän vasta sitten, kun saan tietää laivojen kulkuvuorot. Muutoin pitäisi

lomani olla selvän esimiestenikin puolesta.

Ole nyt vaan varovainen ja pysy tarpeeksi kauan makuulla, ettei mitään ikäviä jälkiyllätyksiä sattuisi. Tänämm. oli täällä korkeita herroja tarkastamassa. Olimme koko päivän linjoilla ja pääsin kotiin vasta klo 20 tienoissa. Jokseenkin tuntuivat olleen tyytyväisiä näkemäänsä. Ja kyllä täytyy sanoa, että hyvin meidän pojat ovat töitä paiskineetkin ja komeaa jälkeä tehneet.

Aki sai vuorolomansa kesäkuun alussa ja sunnuntaina 11.6. vietettiin ristiäisiä Viitasaarella. Tyttö sai kasteessa nimekseen Eeva Katri.

Suuria uutisia kuului Ranskan

Ristiäiskuva on otettu Kauniston talossa Viitasaarella 11.6.1944. Keskellä Akin äiti Maria Karlsson, hänen sivuillaan Oili ja Aki, sitten Jussi ja Toini Ristolainen. Lapset: Pekka, Eeva vauva, Jaakko, Marja sekä Toinin sylissä Leena ja etualalla Pirkko Ristolainen.

länsirannikolta Normandiasta, jossa 6.6.44 alkoi länsiliittoutuneiden maihinnoususotatoimi; maalla, merellä ja ilmassa, etulinjassa ja taempaan operaatioon osallistui noin 3 000 000 sotilasta. Operaation valtavasta laajuudesta ei tässä vaiheessa juurikaan tiedetty, aavistettiin jotain merkittävää olevan tapahtumassa.

Länsiliittoutuneet olivat vaatineet, että Neuvostoliitto aloittaisi samoihin aikoihin suurhyökkäyksensä rintamallaan Saksan aseman vaikeuttamiseksi. Puna-armeijan suurhyökkäys alkoi tulivalmisteluna 9.6. ja varsinaisena hyökkäyksenä 10.6. Suomea vastaan. Runsaat 250 000 sotilasta käsittävät joukot aloittivat Rajajoen ja Lempaalan väliseltä noin 20 kilometrin levyiseltä alueelta tunkeutumisen kohti Viipuria.

15.6.44

Perillä ollaan ja kaikki hyvin. Autossa oli hyvää tilaa ja se tulikin Äänekosken asemalle saakka. Jyväshovissa asuin (6 tuntia) kerrassaan ruhtinaallisesti. Minulle laitettiin nimittäin vuode pieneen juhlasaliin, jossa oli mm. piano, yksi seinä

kokonaan peiliä jne. Komeaa, eikö totta? Junassakaan ei ollut pahaa tungosta.

Kannaksella Puna-armeija kasvatti hyökkäysvoimaansa ja jatkoi etenemistään. Suomalaiset irrottivat muilta rintamilta joukkojaan sinne avuksi, ja näin myös Maaselän kannaksen yksiköt vähennettiin noin puoleen entisestään. JR 33:n uudeksi esimieheksi tuli 1.Divisioonan komentaja kenraa-

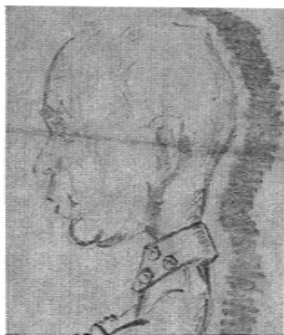

Tilanne kesäkuun 1944 loppupuolella ja suomalaisten vetäytyminen Itä-Karjalasta. JR 33:n taistelujen tie on erikseen korostettu.

limajuri Fagernäs.

Kannaksella tapahtumat vyöryivät edelleen, Viipuri menetettiin 20.6. ja kaupungin koillispuolella alkoivat suuret torjuntataistelut suomalaisten puolustuksen sitkistyessä.

Maaselän kannaksella samoin kuin Syvärillä alkoivat suomalaisten joukkojen irtautumiset puolustusasemistaan ja venäläisten hyök-

Rintamataiteilijan onnittelu ylennyksen johdosta.

käykset osin saman päivän aikana. Akin JR 33 irtautui Poventsan lohkon asemistaan 20./ 21.6 yöllä taaempänä oleviin viivytyksasemiin ja neuvostojoukot seurasivat pian perässä. Tästä alkoi JR 33:n heinäkuun loppuun saakka kestänyt viivytystaistelu kohti Kanta-Suomea.

Aki sai ylennyksen everstiksi 23.6.44 sopivasti juuri ryttäkän alkuun.

22.6.44

On pitkä aika, kun viimeksi kirjoitin. Tämä viikko on ollut tapahtu-

mista rikasta aikaa meidänkin maamme kohdalta. Mutta mitään syytä toivottomuuteen ei ole, vaikka asiat näyttäisivätkin vakavilta. Kyllä Suomen kansa vielä kestää ja asiat voivat hyvinkin kääntyä parempaan päin. Lujaa uskoa ja siusia kyllä tarvitaan. Pahinta on tietysti kannakselaisten kohtalo, kuten aina ennenkin. Heillä on uusi evakkomatka vaikeuksineen edessään. Kunpa nyt vaan muu Suomi omista vaikeuksistaan huolimatta osaisi suhtautua heihin oikein ja ottaa heidän asiansa omakseen.

Olen lähettänyt muutamia turhia tavaroitani pois, ne olisivat vain painolastina ja alttiina tuhoutumiselle.

29.6.44

Olemme joutuneet tappelemaan melkoisesti ja ryssä on saanut rankasti köniinsä. Jos olemmekin joutuneet vetäytymään, on se tapahtunut vapaaehtoisesti ja käskystä. Suurempia pahoja ei ryssä ole päässyt meille tekemään. Sen sijaan se itse on kärsinyt erittäin pahoja tappioita. Mitään aihetta levottomuuteen ei ole. Varsinkaan ei ole uskottava kaikenlaisiin huhuihin ja juoruihin. On pysyttävä rauhallisena, kyllä tästä selvitään.

13.7.44 (kenttäpostikortit korvasivat nyt useimmiten kirjeitä) Kylläpä tuo kenttäposti nykyään

kulkee hitaasti. Saattaa olla, että jonain kauniina päivänä saan taas kokonaisen kasan.

Meillä on ollut koviakin tappelelujia, joissa ryssä on saanut pahasti rötkkiinsä ja takaperin olemme yleensä tulleet vain käskystä. Nyt rupeaa näyttämään siltä, että ryssän eteneminen on jokseenkin pysähtynyt kaikilla rintamillamme, ja että asemat rupeavat kiteytymään.

Taisin jo aikaisemmin kirjoittaa, että lähettäisit minulle yhden alusvaateparin. Minulla on tällä korpiretkellä mukanaani kaksi paria, ja toinen niistä sattui olemaan melko risainen.

15.7.44

On mitä kaunein suvinen lauantai-ilta. Takanamme on raskas taisteluvuorokausi. Poikani ovat saaneet tehdä sellaisen päiväurakan, ettei sitä voi kuvitella, jollei ole itse ollut mukana. Rykmentti oli tosiaankin lujilla. Vihollinen sai iltayöstä aikaan syvän sisäänmurron molemmilla sivustoilla ja lisäksi tunkeutui huomattavan vahva osasto syvälle selustaan. Ei puutunut paljoa, ettemme olleet ainakin tilapäisesti motissa. Koko yön ja tämän päivän kesti raivokas taistelu ja nyt se on suurin piirtein päättynyt. Molemmat sisäänmurrot on selvitetty ja selustaan tunkeutunut vihollinen istuu lujassa

motissa ja odottaa likvidoimistaan. Kyllä olimme mekin lujilla ja tilanne oli koko ajan äärimmäisen jännittävä.

Nyt lopetan ja menen nukkumaan, sillä olen tosiaankin kovasti unen tarpeessa. Saa sitten nähdä,

Teltan ulkopuolelle nostetun pöydän äärellä vasemmalla on 1. divisioonan komentaja kenraalimajuri Fagernäs tutustumassa tilanteeseen JR 33:n komentopaikalla vastapäätä Aki.

antaako ryssä tänä yönä nukkumisrauhaa.

Turvatakseen aseavun Saksasta presidentti Risto Ryti teki pakko-tilanteessa ja Saksan vaatiessa 26.6.44 omissa nimissään sopimuksen, että Suomen hallitus tai kukaan henkilö ei ryhdy aselepoa tai rauhaa koskeviin neuvotteluihin ilman yhteisymmärrystä Saksan kanssa.

Kun puna-armeijan hyökkäys osoittautui lähes torjutuksi, tuli ajankohtaiseksi aloittaa rauhan tunnustelut Neuvostoliiton kanssa. Tämä edellytti Risto Rytin eroa-

mista, joka tapahtui 1.8.44 ja eduskunta valitsi uudeksi presidentiksi Suomen marsalkka Mannerheimin 5.8.1944.

6.8.44

On rauhallinen sunnuntiaamu. Kävimme eilen mainiossa saunassa ja nukuimme sen jälkeen ruh-tinaallisesti. Olemme jo olleet viime maanantaista (31.7.) lähtien levossa koko joukko, paitsi Lahdenperä (I Pataljoona), mutta hänelläkin on hyvin rauhallinen lohko. Sitä ennen meillä olikin ankarat ajat. Viimeinen viikko lienee meidän kohdallamme ollut raskain kaikista rintamistamme. Mainittiinhan Tolvajärven koillis- ja pohjoispuoli joka päivä tilannetiedoituksissa. Se otti tosiaankin lujille ja tilanne oli joka päivä äärimmäisen kiperä. Rykmentti taisteli koko ajan komeasti, mutta kyllä me olimme väsyksissäkin. (Rykmentin kokonaisvahvuus 1.8. oli 2836, eli noin 700 miehen vaje määrävahvuudesta)

Vaihdon jälkeen nukuimme kolme-neljä päivää kuin tukit, tuskinpa edes syömään herättiin. Sen kyllä ymmärtääkin, sillä rykmentti olikin ollut koko tämän nykyisen liikuntavaiheen ajan etulinjassa mitättömän lyhyitä taukoja lukuun ottamatta. Kaksi ryssän divisioonaa oli koko ajan ollut kimpussamme. Ne kyllä tulivat hakatuiksi jokseenkin perusteellisesti. Erit-

*täin kiusallisia olivat vihollisen ilmavoimat. Toissa lauuantakin esim. oli kymmeniä ryssän koneita kimpussamme kahdeksan tuntia yhtä kyytiä, kahta n. 15 min. taukoa lukuun ottamatta. Se oli katke-
raa leikkiä se. Mutta niinpä oli ryssäkin kuittina, ettei se meidän vaihtomme jälkeen ole tällä rintamaosalla enää kyennyt ollenkaan hyökkäämään. - Kyllä nyt lepo maistaa!*

Ristiäisvalokuvat olen saanut. Ne olivatkin hyvin onnistuneita. - Radiosta kuuluu juuri sunnuntaijumalanpalvelus ja pappi puhuu mammonasta. Tästä tuli mieleeni, että ylenmykseni kai lisäsi palkanikin jonkin verran. Olisi hauskaa tietää, paljonko lisäys on kuukaudessa sekä millainen oikeastaan rahallinen asemamme tällä hetkellä on.

28.8.44 (kotilomalta paluun jälkeen)

Kirjoitan tätä ihka uudella täytekynälläni, merkki Soennechen, kultaterä, jne, hinta mk. 750:- . Tuntuukin oikein hyvältä kynältä. Sain sen ostetuksi erään luutn. Kaakisen välityksellä. Sain muuten Niskan kautta hankituksi itselleni hyvän öljypuvun: lyhyt takki, housut ja päähine.

Elämä täällä alkaa vähitellen vakiintua, siitä on mm. osoituksena se, että säännöllinen lomamyly on taas alkanut pyöriä. Lomat ovat tosin lyhyempiä kuin aikaisemmin,

mutta siitä huolimatta asialla on tavattoman suuri merkitys mielialatekijänä.

Majapaikkamme on nykyään hyvin kauniilla paikalla, Asumme kylläkin teltoissa, mutta ne ovat aika kätevästi laitettu, joten tullemme mukavasti juttuun.

Se oli varsin ikävä uutinen, että siellä on liikkeellä kurkkumätää. Sietää olla varovainen lasten, varsinkin pikku Eevan kanssa, etteivät vain saisi tartuntaa.

Ja Pekkahan on edelleenkin kova kalamies. Olettekohan saaneet yhtään kalaa säästään talveksi. Myöskin ahven on melko hyvä kala suolattavaksi, joten jos vain ylijäämää kertyy, pankaa sitä suolaan, sillä ensi talvena tarvitaan kyllä kaikki ruuan puoli hyvin kipeästi. Milloinkahan koulut tänä vuonna alkavat?

4.9.44

(Välirauha astui voimaan 4.9. klo 07 - venäläiset lopettivat tulituk-sensa vuorokautta myöhemmin)

Suuria uutisia näinä päivinä. Meidän ei suinkaan sovi luulla, että vaikeutemme olisivat nyt ohi. On varmaa, että kovia koettelemuksia on edessämme, sillä ryssä on kyllä aina ryssä. Joka tapauksessa päät on pidettävä nyt kylmänä ja mielet rauhallisina. Katso-taan sitten, mitä tulevaisuus tuo

mukanaan. Missään tapauksessa et saa kiirehtiä Helsinkiin muuttoa, kyllä sekin vielä aikanaan tulee.

Kenttäpostiosoitteeni on 15.9. 44 lähtien seuraava: 5 K 9670.

Minulla on nyt tulimmaisen paljon töitä. Muutan majaa. Parhaimmat terveiseni!

Jalkaväkirykmentti 33 osin marssi ja osin kuljetettiin 5.- 6.9. Tolvajärven pohjoispuolelta Värt-silään. Täältä alkoivat junakuljetukset pohjoiseen, jonne keskitettiin suomalaisia joukkoja.

Välirauhansopimuksessa Suomen oli pakko "sitoutua riisumaan aseista 15. päivän syyskuuta 1944 jälkeen Suomeen jääneet saksalaiset maa-, meri- ja ilmavoimat sekä luovuttamaan niiden henkilöstö Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmälle Sotilasjohdolle, jonka tehtävän suorittamisessa Neuvostoliiton Hallitus antaa Suomen Armeijalle apua".

Oli aivan selvää, että Pohjois-Suomessa oleva noin 200 000 miestä käsittävä armeija kalustoi-neen ja tarvikkeineen ei pysty poistumaan maasta noin vain. Aika ei alkuunkaan riitä. Tiedettiin lähes varmasti, että uusi sota oli edessä - nyt aiempaa aseveljeä vastaan.

Linnamäki -näytelmä Joutselän taistelun ajoilta 1555-56

Keväällä 1938 Vienolassa oleskellut Olavi Paavolainen (T80) ohjasi teatteriesityksen, jolla juhlittiin kahta vuosikymmentä vapaus-sodan (=kansalaissodan) päättymistä. Valkoisten armeija oli val-lannut Kivennavan huhtikuun 21.1918. Suojeluskunnan aluepääl-likkö etsi käsiinsä juhlia varten Kivennavalla ennen itsenäisyyttä vaikuttaneen Edgar Sillmanin näytelmän Linnamäki.

Edgar Sillman (1891-1918) oli syntynyt Muolaassa ja käynyt Viipurissa klassillisen lyseon. Hänen isänsä oli aluemetsänhoitaja Conrad Sillman, joka oli naimisissa Polviselällä asuneen saksalaissyntyisen Baerin (Peeri-herran) tyttä-ren Wandan kanssa. Tämä oli syn-tynyt Wibbrassa Saksassa, joten Baerit olivat tuoreita maahanmuut-tajia. Polviselän talo oli Edgarin tukikohta Kiven-navalla.

Helsingin yli-opistossa Sillman promovoitiin maisteriksi 1914, mutta jo opiskelu-aikanaan hän osal-listui aktiivisesti arkeologisiin kaivauksiin. Hän matkusti

liseniaatin opintojaan varten mm kokoelman, sekä hankkinut raha- ja

Venäjällä, Norjassa ja Ruotsissa. Varsinaista virkauraa hän teki Suomen Pankissa ja Val-tiokonttorissa kirjanpitäjänä. Hän julkaisi artikkelin Kivennavan his-toriasta ruotsalaisvallan ajalta, sekä tutkielmat Kivennavan nimestä ja Lintulan lahjoitusmaista. Matkoil-taan mm Lapissa hän oli kerännyt myös arvokkaan perhos- ja kasvi-

Linnamäki kuvassa oikealla lääkäritalon kohdalla. Vasem-malla osuuskauppa. (Kivennapaseuran arkisto.)

postimerkkikokoelmat.

Oli tärkeää vahvistaa suoma-laismielisyyttä venäläisasutusta täynnä olevissa rajapitäjissä, leijui-han Kivennavan yllä uhka liittämi-sestä keisarikuntaan. Sillman kir-joitti romaanin "Itä vai länsi?". Siinä kuvataan 1200-luvun karja-laisten heimojen välisiä kiistoja, jossa lopulta läntiseen kirkkoon ja Ruotsiin liittyvät heimot voittavat. Poliittisesti provosoivana se jul-kaistiin vasta vuonna 1917, kun Venäjällä oli jo vallankumous teh-ty.

Oma-Martti Paavolaisen (T101) muistaman mukaan Edgar Sill-manilla oli tapana liikkua kylillä hevosen selässä. Sillman on tunte-nut varmaan myös ikäoverinsa Erkki Paavolaisen (T60) Wiipuri-laisen osakunnan kotiseuturien-noista ja itsenäisyshankkeista. Vuonna 1915 järjestetyssä suuressa Kivennavan kotiseutunäyttelyssä oli molemmilla tärkeä rooli, mm esitelmien pitäjinä. Vuonna 1917 Sillman kutsui Kivennavan kun-nantalolle suuren kokouksen, jossa hän julisti, miten nyt on tullut aika Suomen irrota Venäjästä.

Toimen miehenä hän oli aktiivi-nen, erityisesti Helsingissä. Hänen kerrotaan tammikuun lopulla 1918 punaisten otettua vallan Helsingissä kyenneen kokoamaan Helsingin suojeluskunnan rippeet ja pääse-mään aseiden kanssa Malmille ja sieltä Nikkilään ja Sipooseen, jonne muodostui valkoisten vastarinnan

pesäke. Sillman osallistui Itä-Uudenmaan operaatioihin, mm ns Pellingin retkeen helmikuussa. Hänet surmattiin Vanhankaupungin lahden jäällä maaliskuun alkupäi-vinä, ruumis mahdollisesti pahoin-pideltiin ja hänet haudattiin myö-hemmin Helsingin van_halle hau-tausmaalle. Hänen nimensä esiin-tyy niiden 20 valkoisen helsinkiläi-sen joukossa, jotka on kaiverrettu Liisanpuistikon sankaripatsaaseen.

Ei siis ole ihme, että Sillman toimintatarmoisena miehenä ja ra-jaseudun verisen historian innoit-tamana - ja kauhistamana - maail-mansodan kenties jo riehuessa, kirjoitti näytelmän "Linnamäki". Ehkä myös kuvitelma väistämättö-mästä itsenäisyystaistelusta on kiihoittanut hänen mieltään, ehkä näytelmä syntyi vasta kesällä 1917. Kolminäytöksinen historiallinen näytelmä on vuosilta 1555-56 eli Kustaa Vaasan ja Joutselän taiste-lun ajalta. Näytelmässä vallitsee myös selvä jännite linnaa puolusta-vien ritarien ja paikallisten asuk-kaiden välillä.

Näytelmän käsikirjoitusta jou-duttiin kuitenkin etsimään, kunnes se saatiin lainaksi vainajan sisarelta Elsa Sillman-Lönnrothilta, joka oli tunnettu lääkäri Helsingissä. Suo-jeluskunnan aluepäällikkö teetätti koneella kirjoitetut neljä kopiota, joiden pohjalta harjoiteltiin. Myö-hemmin käsikirjoitus palautettiin saatekirjeen ja kiitosten kera tri Sillman-Lönnrothille, häneltä sen

nyttemmin sai myös Polviselkäkirjan toimittaja Helli Taponen, joka on kirjoittanut sen uudelleen puhtaaksi.

Vienolassa kirjoituslomalla oleskeleva Olavi Paavolainen (T80) on pyydetty kirkonkylän suojeluskuntatalolle esityksen ohjaajaksi. Jossain esiintyvä tieto, että lavasteet olisi maalannut Ilmari Pimiä ei kuitenkaan pitäne paikkaansa. Pimiä järjesti muuta ohjelmaa tuohon kevään isänmaalliseen juhlaan. Näyttelijöitä oli kaikkiaan kymmenkunta, naisrooleja näytelmässä on vain kaksi. Esittäjistä ei juuri monillakaan ollut ainakaan laajaa nuorisoseurakokemusta. Kahdessa pääroolissa esiintyivät Karhuahon (ent. Karlsson) sisarukset Arvi ja hänen sisarensa Kerttu Karhuaho. Heistä on mainintoja ja kuvia myös Polviselän tuoreessa kyläkirjassa, jonka toimituskuntaan Annikki Paavolainen (T561/T78) on kuulunut.

Arvi Karhuaho on 85-vuotias, mutta muisti, että harjoitukset kestivät noin 2 kuukautta. Ne aloitettiin kokoontumalla Vienolassa, joka sijaitsi itse asiassa varsin lähellä suojeluskuntataloa. Tuolloin oikeastaan tutustuttiin Vienolaankin. Vaikeinta oli kuitenkin näytelmän laajuus ja pitkät vuorosanat, joita päähenkilöä ritari Steniä esittävällä Arvillä oli paljon. Muita Paavolaisia hän ei muista esityksessä olleen, vaikka Polviselän Lauri Paavolainen (T78) muuten

oli aktiivinen suojeluskuntatoimissa. Lavastuksina käytettiin vanhoja kulisseeja ja taustakuvia. Niiden maalauksia talon vahtimestari ajan tavan mukaan lisäsi ja kohenteli. Huonekalut olivat penkkejä ja yksinkertaisia pöytiä.

Paavo Kiurun kirjoittaman Kivennavan historian mukaan näytelmää olisi esitetty useinkin suojeluskunta- ja nuorisoseurataloilla, mutta tämän tiedon Arvi Karhuaho kumoo. Esitys huhtikuussa 1938 jäi ainoaksi, sitä ei uusittu, eivätkä muutkaan sitä ottaneet tehdäkseen. Olihan näytelmä melko vaativa, dramaattinen ja oikeastaan aika synkkä, suorastaan vähän julma ja lohduton.

Jotain toiminnan miehen ja soturin levottomuutta on nimittäin itse näytelmässä. Siinä ei jaaritella paljonkaan, vaikka monet välttämättömät realismia tavoittelevat repliikit, vanhanaikaiset puhuttelutavat, "Oi Katariina-neiti.." ym sitä jäykistävät. Mutta, kun näytelmän lukee vauhdilla, saa varsin monivaiheisen toiminnallisen kokonaisuuden, jossa kuvataan "perivihollisen" raakuutta, taistelua, joissa pienet joukot päihittävät ylivoimaisen vihollisen, kuulemme kuninkaan kiitoskirjeen ja kannustuskirjeen Kivennavan talonpojille. Ajan tavan mukaan huoneen ulkopuolinen toiminta joudutaan kuvaamaan kurkkimalla ikkunasta. Rooleja on paljon sekä talonpoikia ja sotilaita.

Kivennavan Suojeluskunnan talo, jossa Linnamäki-näytelmä esitettiin. (Kivennapaseuran arkisto)

Päähenkilö, ritari Sten on risti-riitainen hahmo sikäli, että hän on malttamaton ja toiminnanhaluinen luonteeltaan, tekee suorasukaisen, jopa röyhkeän lemmenehdotuksen talonpoikaistyölle. Sten raivaa tieltä tytön talonpoikaisen sulhasen heittäämällä tämän kavalasti vanakityrmään. Olikohan sellainen Kivennavan linnassa, vai onko intoimielinen maisteri Sillman vain kuvitellut linnan muiden linnojemme kokoiseksi.

Pitkin näytelmää Sten painostaa Katariinaa tulemaan itselleen ja on valmis jopa kiduttamaan talonpoika Olavia. Viimeisessä näytöksessä hurjien taistelukertomusten ohessa linna palaa, ja sieltä vapaaksi pääsyt Olavi tuikkaa puukon Steniin, joka kuolee. Mutta Katariina katuu kylmyyttään Steniä kohtaan ja halveksii nyt ritaria selkään puukottanutta talonpoikaa. Esityksessä

käytettiin miekkaa.

Esityksessä Arvin esittämän Stenin kuoltua Katariina saa jonkinlaisen sydänkohtauksen ja kuolee Stenin päälle. Siihen he jäivät ristikkäin makaamaan. Viimeinen näyttämöohje näytelmässä sanoo: "Venäläiset temmeltävät hurjasti meluten näyttämöllä". Tämän lopun esittämisen näyttelijä muistaa vain yleisenä temmellyksenä, huonekalujen viskomisena ja huutoina. Tulipalon loimu saatiin aikaan erityisellä pitkään palavilla tikuilla, joita poltettiin kulisseeissa. Aikalaisille kokemus oli vaikuttava. Vielä 15 vuotta myöhemmin, joku kivennapalainen oli toivonut sen esittämistä uudelleen.

Suomi juhli 20-vuotista itsenäisyyttään punamultahallituksesta huolimatta sotaisesti. Olavi Paavolaisen Tulenkantaja-ystävät olivat monet jo vasemmiston kulttuuri-

riennoissa mukana, tehden teatteria Helsingissä Kirjatyöntekijöiden talolla. Hän itse valmisteli Vienolassa kirjaansa "Risti ja Hakaristi", mutta joutui jo touko-kesäkuussa, pian *Linnamäen* esityksen jälkeen jo kertausharjoituksiin tiedotuskomppaniaan. Seuraavana kesänä oli edessä kauan odotettu tutustuminen Neuvostoliittoon.

Sillmanin näytelmän voi vieläkin kokea rajuna. Sodan väkivalta, uhmamieli ja pelko ovat läsnä. Profetia näytelmässä on hurja!

Teatterintutkijana vuonna 2000 joutuu tietysti kysymään, millaiset julkisanomattomat ajatusmallit ovat nuorta kirjoittajaa ohjanneet. Hän epäilemättä on kokenut itsensä Steniksi, ylemmydentuntoiseksi, tavallisen rahvaan yläpuolelle asettuneeksi taistelun johtajaksi. Kirjailija on käsitellyt tämän henkilön intohimoa ja kyltymätöntä

Näkymä Pajarin kiron ristin päältä Tirtula-Polviselkä-suuntaan v. 1943.

vimmaa saada oma tahtonsa lävitse täysin oikeutettuna.

Toisaalta hän tiedostaa sen, että ritarilla on valtaa tähän talonpoikaiseen sulhaseen, eikä epäröi käyttää sitä hyväkseen. Kirjailija selvästi tiedostaa luokkavastakohtaisuuden, ritarien ja talonpoikien, mutta kuvaa näytelmässään eri luokat tietenkin yhteistä vihollista vastassa. Hän myös uskoo siihen, että "hyvä kansannainen" kykenee pohjimmiltaan hyväksymään ja ymmärtämään suoran toiminnan miehen röyhkeän ja kieron ritarin toiminnan. Kirjailijan alter-egolle on siis kirjoitettu sovitus loppuun. Rajaseudun asukkailla vihollisen hyökkäysuhka, taistelukuvaukset, pakeneminen ja kaukaisuudessa näkyvät tulipalot olivat mitä oma-kohtaisinta pelon aihetta, kouraisevaa todellisuutta ja tulivat sellaiseksi. Kaarinaa esittänyt Kerttu Karhuaho oli talvisodan alkaessa katsonut kirkolta Polviselälle päin ja yhtäkkiä muistanut näytelmästä Sten-herran repliikit: "Näetkö miten Polviselkä siellä tulimerenä roihuaa..." Teatterin ja elämän suhde on aina merkittävä.

Anna-Kaisa Rantala s. Ilonen

Ilosten Iloinen matka Karjalaan

Jo kauan sitten oli selvää, että isäni Jaakko Ilosten T434 seitsemänkymppisiä ei juhlistaisi perinteisin menoin. Olisikohan ollut joskus viime syksynä, kun isä heitti ilmaan ajatuksen retkestä Kivennavalle asuntoautolla juuri synttäreiden aikaan. Pikkuhiljaa muotoutui ajatus retkestä vähän suuremmalla sakilla. Olihan lastenlapsille (Janne 9 v., Toni 8 v., Jani 7 v. ja Antti 6

aamulla Ilosten pihalle, ja siitä alkoi ikimuistoinen syntymäpäivämatka vaarin synnyinseudulle Kivennavan Polviselälle. Tuomisen linja-auto oli meitä kyyditsemässä erinomaisine palveluineen ja matka rajalle sujui rattoisasti laulaen ja "haastellen". Ohitettuamme Viipurin, alkoi tunnelma tiivistyä linja-autossa. Pysähdyimme Kivannavan kirkonmäellä katsomassa Katri

Jani, Janne, Toni ja Antti tutustuivat Katri Paavolaisen hautaustomerkkiin.

Paavolaisen patsasta ja Ikuisuuden Porttia. Mäellä lauloimme "On isät täällä taistelleet..." Melkein käsin kosketeltava oli se hetki, kun tutut maisemat alkoivat hämmöttää; "tuos ol Kaarlo-enon paikka, "tuos ol se

v.) hienoa näyttää vaarin synnyinseutu. Kaikki serkut olisi kiva kutsua, eikä Maire-täti ole käynyt siellä sitten evakkoon lähdön, ja onhan vielä muitakin joiden kanssa olisi kiva lähteä matkalle. Niinpä Vapun päivänä 1999 kerääntyi 43 sukulaista ja ystävää kello viideksi

Tattiportin koulu", "tää tiehän määntöön eri paikast ko enne..." Suunnitelmissamme oli pysähtyä vaarin kotipaikan lähellä olevalle pysäköintipaikalle ja pystyttää siihen leiri. Tuskin retkiväki malttoi kohoittaa vaarin 70-vuotis samppanjat, kun useimmat häipyivät hetkeksi

omille kotipaikoilleen. Sillä välin saimme eväät laitettua tarjolle ja perinteiset karjalanpiirakat odottivat vieraita. Täytekakut ja kahvit olivat myös tarjolla. Eihän niitä voi tarjoilla paremmassa paikassa syntymäpäivän kunniaksi!

Huikaiseva mäkimmäisempi oli jotain sellaista, mitä en olisi voinut kuvitellakaan olevan! Valkovuokot kukkivat ja koivut olivat lehdessä - se oli jotain mistä olimme haaveilleet retkeä suunniteltaessa, ja nyt se oli totta!

Matkamme jatkui Terijoen kautta takaisin Viipuriin ja sieltä Hauholle. Ihmeteltävää oli kuitenkin passintarkastusten lukuisa mää-

rä. Liekö kymmenen kertaa riittänyt, kun itse kunkin passi tarkastettiin. Tosin passintarkastajat taisivat itsekin olla vapputunnelmissa, kun ottivat ilomielin vastaan simaa ja muffinsseja ja puhaltelivat ilmapalloja pikkupojille linja-auton takaosassa!

Illan hämärtyessä saavuimme takaisin Hauholle, eikä kukaan matkalla olleista varmasti ikinä unohda meidän vaarin 70-vuotissynttäreitä! Tämä matka oli kyllä avartava, eikä voi olla miettimättä, minkälaista Kivennavalla mahtaisi olla, jos se kuuluisi edelleen Suomelle?

Johtokunta esittäytyy

**Pentti
Jalmari
Paavolainen**

**(T134) lehden päätoimittaja
s 21.6.1953, Helsingissä**

Suhteeni sukuseuraan on väistämätön. Jos isoisäni Erkki (T60) on ollut sitä perustamassa ja sekä hän, että isäni Jaakko (T84) olleet puheenjohtajia, ja äitini Ritva vielä sihteerinä, huomaa, että ei oikein ole vaihtoehtoja. Lapsuuden tapahtumiin sukukokoukset kuuluivat, mutta välillä siitä piti irrottaua.

tua. Murrosikä ja opiskeluaika osuivat niihin vuosiin tässä lähi-menneisyydessä, jolloin nuorison

identiteettiin ei mitenkään Karjalasia ja tällainen taaksepäin katseleminen loputon muistelemisen voinut kuulua. Ihmisen elämä vain on sellainen.

Vasta oikeastaan tätini Katri Veltheimin kirjojen myötä, puhumattakaan perestroikan aloittamasta keskustelun vapautumisesta Suomessa, alkoi kiinnostukseni palata. Erilaisiin ohjelmansuorituksiin olin osallistunut nuorempaan, mutta 1988 minut lievästi painostettiin näytelmätouhuunkin. Kanneljärven ja Kivennavan käynnit 1990-luvun alkupuolella lopullisesti (tai oikeastaan ensi kertaa) tekivät maisemasta minun ikäiselleni ihmiselle konkreettisen. Nyt kun nimistä puhutaan, tiedän miten pelot ja kukkulat suhtautuvat toisiinsa, tiedän miten komeaa on Kivennavan maasto, miten herkkää Kannaksen luonto.

Opiskelin yliopistossa ranskaa ja teatteritiedettä, pyrin turhaan Teatterikouluun, hankkiuduin ohjaajan assistentiksi Kansallisteatteriin, olin useita vuosia Kansallisoopperassa, ja Savonlinnan oopperajuhlilla. 1980-luvun alussa sain pysyvän työpaikan dramaturgina Työväen Näyttämöiden Liitossa. Tältä ajalta alkoivat myös viralliset yhteydenpidot venäläisiin, olenpa ollut järjestämässä eräitä suomalais-neuvostoliittolaisia symposiumeja. Kun sitten Kannas avautui, oli minulla varsin mutka-

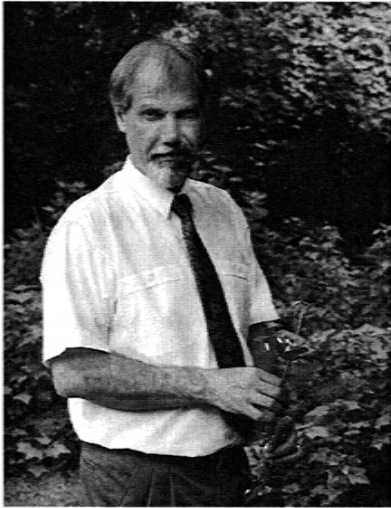
ton ja mielestäni aika realistinen kuva Venäjän oloista ennakkoon, samoin on kontakteja Pietariin, pidin aidosti myös monista venäläisistä. Arvostan sen kulttuuria suuresti. Koen venäläiset helppoina lähestyä.

Pari vuotta johdin Kuusankosken teatteria ja vedin Lahden kansanopiston näyttämötyön linjaa, kunnes aloin valmistaa väitöskirjaani. Maisteriksi olin tullut kirjoittamalla Jouko Turkan ohjauksista gradun, joka myös julkaistiin kirjana. Väitöskirjani käsitteli 1960-luvun teatteriohjelmistoa ja Suomen rakennemuutosta (1992). Olin opettanut teatterihistoriaa Teatterikorkeakoulussa jo jonkun vuoden, mutta väiteltäessäni minua pyydettiin jatko-opintoja ohjaavaksi tutkimusjohtajaksi, nyttemmin toimin teatterintutkimuksen professorina.

Vaimoni Leena on vaatturina Kansallisoopperassa, ja tyttäreitämme vanhin Maija on vuoden 2000 abiturientti. Kaisan vuoro on neljän vuoden päästä. Pelkäänpä, että historia-intressit ovat jatkossakin niitä, joilla voin seurata parhaiten palvelua. Niin tärkeänä kuin pidänkin sitä, että me Suomen puolella syntyneet ja nuorempi polvi voisimme luoda jo omaa kontaktipiiriämme.

Matti Paavolainen T 133

Olen Reino ja Maj-Liisa Paavolaisen (o.s. Merisuo) kuopus.

Synnyin Savonlinnassa keski-
viikkona huhtikuun 28 päivänä
1948.

Kotikaupungiksi muodostui
kolmen ikäisestä aina maailmalle
lähtöön asti Lahti. Seitsemänkym-
mentäluvun alussa lähdin Tampe-

Mikko Paavolainen T 131

Synnyin kesän kynnyksellä v.-
34 Mikkeliissä, jossa isäni, Eino
Pietari Paavolainen, oli proviisori-
na. Äitini, Ethel os. Väänänen, oli
terveydenhoitaja. Geeniperimäni on

reelle Tekuun. Tampereelta muutin
valmistuttuani Helsinkiin.

Pääkaupungista onkin muodos-
tunut minulle varsinainen aikuisiän
kotikaupunki, vaikka taas asunkin
Lahdessa. Menimme Sirpan kanssa
naimisiin Helsingin Vanhassa kir-
kossa. Juuso ja Ville ovat molem-
mat syntyneet Helsingissä ja Reetta
Lahdessa. Olen ollut töissä Helsingin
kaupungilla kaksikymmentä-
kuusi vuotta ja jatkan edelleen.
Nykyisin suunnittelen Helsingin
satamia.

Sukuseuran johtoon tulin isäni
Reino Paavolaisen jätettyä aktiivi-
sen sukuseuratyön.

Olen ajatellut käyttää mahdolli-
suuksiani laatia sukukartta digitaal-
lisessa muodossa. Siinäpä puuhas-
telua 2000 luvulle.

savokarjalainen. Isäni saatua ap-
teekkarin oikeudet Konnevedeltä,
muutimme sinne ollessani 3 kk
vanha. Konnevedellä kävin myös
kansakouluni.

Muutimme Kangasniemelle v.-
46, jossa aloitin oppikoulun. Kou-
lussa oli kuitenkin jatkuva pätevien
opettajien pula, josta syystä van-
hempani katsoivat parhaaksi siirto-
ni kolmannelle luokalle Mikkelin
yhteiskouluun. Kotimme ollessa
edelleen Kangasniemellä asuin

ei ollut alunperin opiskella lääke-
tiedettä, mutta läksin armeijatove-
rini seuraksi karsintakursseille.
Koska liika jännitys ei täten häirin-
nyt pääsin tiedekuntaan ja niin
alkoi lääkärinurani vähän sattuman
kaupalla. Valmistuin lääkäriksi v.-
62. Toimittuani kandidaiheessa

Kuva Lauran vaitöstilaisuudesta: Vasemmalta Mikko, Anna, Laura, Katri ja Riitta Paavolainen.

arkipäivät "koulukortteereissa" ja
pääsin kotiin lauantaiaisin parha-
seen sauna-aikaan. Tulin ylioppi-
laaksi v.54.

Koulun jälkeen suoritin armei-
jan pääosin Lappeenrannassa
URR:ssä. RUK:ssa olin sen 84:llä
kurssilla. Lääkintäupseerin koulu-
tuksen sain kertausharjoitusten
yhteydessä ja olen sotilasarvotani
lääkintäluutnantti.

Isäni kuoli ollessani armeijassa
ja muutin opiskelujen alkaessa
pysyvästi Helsinkiin. Tarkoitukseni

muutamana kesänä kunnanlääkäri-
nä Liperissä ja Lammilla ja kirur-
gina Mikkelin lääninsairaalassa
erikoistuin korva-, nenä- ja kurk-
kutauteihin. Väittelin v. -70 kur-
kuspään syövästä ja erikoisalana
syöpäkirurgiasta tulikin myöhem-
min keskeisin toimenkuvani. Sain
nimityksen dosentiksi v.-79. Työs-
kentelin yli 30 vuotta Hyks:in pal-
veluksessa, viimeiset kymmen-
kunta vuotta osastonylilääkärinä.
Eläkkeelle jäin v.-96.

Vaimoni on hammaslääkäri

Riitta os. Soininen, joten olen paitsi lääketieteen tohtori myös hammaslääketieteen vihtori. Minulla on kolme tyttäretä. Vanhin, Anna T587, on terveydenhoitaja ja jatko-opiskelee terveystieteitä. Hän on naimisissa lääkäri Samuli Suutarlan kanssa. Heillä on 2,5 -vuotias Iidatyttö, ainoa lapsenlapsemme. Keskimäinen, Katri T588, on kasvatustieteiden maisteri ja avioitui viime kesänä opiskelutoverinsa Juho Lehdon kanssa. Viimeksimainittu tekee opettajan työn lisäksi TV sarjaa "Matkalla jossain Suo-

messa", joka alkaa pyöriä vuoden alusta TV 4:ssä. Yhdessä he ovat esiintyneet mm merirosvoristeilyjen vetäjinä Loviisassa sekä "Kadonneen kruunun jäljillä" -seikkailussa Suomenlinnassa Kustaa III:n ja hänen piikansa rooleissa. Nuorin, Laura T589, väitteli syksyllä -99 maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta tohtoriksi aiheenaan typen kierto pohjoisissa havumetsissä ääriolosuhteissa.

Sukuseuran hallitukseen minut valittiin Terijoen kokouksessa v.-94.

Uusia tohtoreita

Paavolaisten suvussa on kaksi nuorta syksyllä 1999 väitellyttä tohtoria. Laura Mikontytär Paavolainen väitteli maatalous- ja metsätieteissä ja Leena Ilkan T 161 vaimo Paavolainen liikuntatieteessä.

Leena Paavolaisen väitöstilaisuus

Neuromuscular Characteristics and Muscular Power as Determinants of Running Performance in Endurance Athletes With Special Reference to Explosive-strength Training

(Hermostusjärjestelmän toimintakapasiteetti kestävyysuuringissa rajoittavana tekijänä) Väitöskirja on julkaistu sarjassa Jyväskylä Studies in Physical Education and Health numerona 63, 88 s., Jyväskylä 1999, ISSN:0356-1070, ISBN: 951-39-0509-8. Sitä saa Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuyksiköstä, puh. (014) 260 3487, myynti@library.jyu.fi

Vastaväittäjä:
Professor Timothy Noakes University

of Cape Town, Sports Science Institute of South Africa, South Africa

Kustos:
Professori Timo Takala Jyväskylän yliopisto Liikuntatieteellinen tiedekunta
Väitöspäivä, -paikka, -aika:
Marraskuun 20. päivänä 1999 kello 12 yliopiston vanhassa juhlasalissa

Oma koulutushistoria:
Ylioppilas 1986, Perniön lukio
Liikuntatieteiden maisteri 1991, Jyväskylän yliopisto
Oma työhistoria:

Tutkijana vuodesta 1991, KIHU (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus) Väitöskirjatyö on ollut myös yksi KIHUN projekteista.

Perhe:
Ilkka-kanttori, Suvi 7 v. ja Lotta 4 v.
Yhteystiedot:
Puh. (050) 3283 555, päivisin myös (014) 260 3176, lpavola@kihu.jyu.fi

Väitöskirjan sisällöstä tulee enemmän seuraavassa lehtemme numerossa.

Sihteerin palsta helmikuu 2000

Toivottavasti uusi vuosituhat on alkanut hyvin. Uskon, että useimpien elämä jatkuu juhlien jälkeen entisellään, vaikka kaikesta päätellen ei maailmanloppua tullutkaan, mutta toivottavasti tulee uusi hyvä presidentti. Kirjoitan tätä palstaani nimittäin 1. Kierroksen vaalipäivänä.

Sihteerin postilaatikkoon ei ole kertynyt tällä kertaa montaa uutista. **Maj-Liisa Paavolaisesta on tullut taas iso-mummi.** Hänen tyttärensä (Helkky Reijonen) poika Lauri on saanut vaimonsa Myoungi Choi'n kanssa pienen tyttären, joka sai nimekseen **Michelle Liisa Jeana.** Pienokai-

nen syntyi Hawajilla 25.3.1999.

Lauri on asunut ja opiskellut Hawajilla 5 vuotta. Siellä hän on suorittanut yliopistossa Master's Degreeen (vastaa meidän maisterin oppiarvoa) englannin kielessä ja kirjallisuudessa. Tällä hetkellä perhe asuu Pusanissa, Etelä-Koreassa ja molemmat vanhemmat opettavat aikuisoppilaitoksessa englannin kieltä. Täytyy todeta, että pitkä matka on iso-mummilla mennä tervehtimään uutta perheenjäsentä.

Nyt varmaan jonkun mielestä kaikki edellä mainittu tuntuu jollakin tapaa tutulta tekstistä. Oikein. Viime lehden numerossa kerroin Laurin veljestä Pertistä, joka myös on opiskellut Hawajilla ja joka on myös naimisissa etelä-korealaisen tytön kanssa.

Hawajilla ja joka on myös naimisissa etelä-korealaisen tytön kanssa.

Toinen uutinen kertoo **Toivo Johanneksenpoika Paavolaisen pois menosta 16.12.1 999.** Hän nukkui rauhallisesti pois Lahden sairaalassa 75 vuoden ikäisenä. Toivo syntyi Kivennavan Vuottaalla 9.11.1924 ja oli naimisissa Laina Helena os. Kiis-

kin kanssa. Lapset Seija Hakkarainen, Pirkko Matikainen. Tapani, Raimo ja Liisa Paavolainen lapsineen ja lastenlapsineen jäivät kaipaamaan isää ja isoisää.

Lopuksi toivon, että mahdollisimman moni sukulainen olisi tehnyt tai tekisi vielä hyvän MILLENIUM-PÄÄTÖKSEN nimittäin lupaisi kirjoitella sukuseuran sihteerialle kuulumisia omasta perhepiiristä. Uskon, että muiden sukulaisten mielestä olisi hauskaa lukea mitä muille Paavolaisille kuuluu. Aiheita kyllä varmasti riittää, on perheenlisäystä, rippijuhlia,

Korjaus

Edellisessä lehtemme numerossa Raija Valosen T 428 esittelyn viimeisen kappaleen oli tekniikka sekoittanut. Se kuuluu näin:

Terijoen kokouksessa 1994 johtokunta uskoi minulle varapuheenjohtajan tehtävän, mikä puolestaan osoittakoon, että meillä ”hännänhuipuillakin” on oma paikamme tässä yhteisessä (aktiivisia jäseniä kaipaavassa) suvussa. Karjalassa reissatessa mielessäni kulki kysymys: Mitä on sukulaisuus? Löysin vastaukseni: Se on sydämen paavolaisuutta. Tätä edustan johtokunnassa.

On jälleen aika maksaa jäsenmaksu

Omalla viitenumerollasi varustettu pankkisiirtolomake tulee lehden mukana, yksi perhettä kohden. Voitte maksaa koko perheen maksut samalla suorituksella, 50 mk/jäsen. Merkitkää tällöin maksajan paikalle jokaisen jäsenen nimet.

kihlajaisia, häitä, hautajaisia, syntymäpäiviä, ammattiin valmistumista, nimityksiä työelämässä, urheilusävytyksiä, mukavia perhejuhlia tai -matkoja tai muita hauskoja elämyksiä.

Tässä vaiheessa ilmoittaisin, että osoitteeni muuttuu. Perheeni muuttaa Helsinkiin huhtikuun alussa ja uusi osoite on Vänrikki Stoolin katu 3 A 7, 00100 Helsinki. Hyvää talven jatkoa, jään odottelemaan kirjeitänne.

Sihteeri Eeva

Sukulaiset

Odotamme edelleen teiltä kuvauksia perheenjäsenenne vaiheista. Lähettäkää myös kuvia, runoja ja muita juttuja. Haastatelkaa ajoissa vanhempianne ja isovanhempianne, ettei arvokas tieto pääse katoamaan.

Tämänkin päivän arkielämää on syytä kuvata. Tulevien polvien on helpompi etsiä tietoa meidän ajastamme. Tarttuka rohkeasti kynään. Kertokaa harrastuksistannekin.

Lähettäkää kirjoitelmanne ennen aineistopäivää Anneli Iloselle Tuitulantie 300 14700 Hauho; sähköposti: anneli.ilonen@mail.htk.fi

Muista pysyä aikataulussa, ettei lehden ilmestyminen viivästy. Aineistopäivä on 31.8.2000.

Toimitus ja johtokunta

Keksitään lehdelle nimi

Julistamme täten nimikilpailun osuvan nimen keksimiseksi tälle sukulehdelle. Kaikki ideat otamme käsittelyyn.

Lähettäkää ideanne toimitukselle!
Johtokunta

Tattiportilla tavataan

Polviselkä - Tirttula - kyläkirja sisältää 336 sivua kuvauksia näistä Kivennavan kylästä, historiasta, ihmisistä, työstä, harrastuksista, kulttuurista ja elämästä.

Toimitus: Helli Taponen, Annikki Paavolainen ja Anneli Ilonen.

Kirjan hinta on 200 mk. Ota yhteys

☎ 03-6544903;

Sähköposti: anneli.ilonen@mail.htk.fi

Sukukokous Karjalassa

Tämän vuoden sukukokous on päätetty pitää Terijoella. Kokous on 30.6.-2.7.2000. välisenä aikana. Terijoelle matkataan nykyaikaisella suomalaisella bussilla, jossa on kaikki mukavuudet.

Matkan kustannukset tulevat olemaan noin 850,00 markkaa henkilöitä jos saamme kokoon 60 henkeä. Tämä maksu sisältää - matkat, - yöpymiset (2 vrk), - aamiaiset, - viisumin, - rekisterimaksun

Yövyimme Terijoella "Pohjolan Riviera" nimisessä hotellissa. Sihteeri Eeva Sundberg, Ingankuja 6 A, 02700 Kauniainen, puh.09-5053827, ottaa vastaan ennakoilmoittautumisia 15. päivään maaliskuuta mennessä. Tämän jälkeen ilmoittautuneille lähetetään henkilökohtainen kirje, jossa on yksityiskohtaisempaa ohjeita ko. matkasta. Jos perheestä lähtee useampi henkilö matkalle, pyydetään ilmoittamaan erikseen jokaisen lähtijän nimi, osoite ja puhelinnumero.

Voit tilata

ottamalla yhteyttä sihteeriin

- seuran adresseja á 50,00 mk
- lehtemme vanhoja num. á 10 mk

Näin tuet sukuseuran toimintaa.
Vänrikki-Stoolinkatu 3A7
00100 HELSINKI (1.4. alkaen)

☎ 09-5053827

Sukutaulun

voit saada ottamalla yhteyden Pentti Kopperiin os. Askolinintie 2, 16300 Orimattila, puhelin 03-7777256.